

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

**«ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ЗДО У ПАТРІОТИЧНОМУ
ВИХОВАННІ ДІТЕЙ»**

Виконала:

студентка VI курсу, 22- М групи

Спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Денисенко Діана Сергіївна

Науковий керівник:

к.пед.н., доцент Коновальчук Марина Валеріївна

Чернігів – 2024 р.

Роботу подано до розгляду « _____ » _____ 2024 року.

Студентка

(підпис)

Денисенко Д. С.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Коновальчук М. В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Галушка Д. О.

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від « ___ » _____ 2024 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ	
1.1. Актуальність проблеми патріотичного виховання дітей дошкільного віку	12
1.2. Патріотичне виховання: сутність, історія, принципи	22
1.3. Особливості патріотичного виховання дітей дошкільного віку	31
Висновки до першого розділу	40
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗДО У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
2.1. Експериментальне дослідження проблеми патріотичного виховання дошкільників	42
2.2. Педагогічні умови взаємодії сім'ї та ЗДО у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку	58
2.3. Сучасні підходи до патріотичного виховання дошкільників в умовах війни.....	81
Висновки до другого розділу	87
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	100

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоденному етапі розвитку суспільства, наша місія - удосконалити зміст дошкільної освіти в Україні та знаходити нові підходи для підвищення її якості. Однією з найважливіших освітніх проблем на сьогодні, починаючи з раннього дитинства, є формування самостійної, відповідальної особистості, що розуміє свою роль у житті країни, її громадян та готова захищати їхні інтереси у майбутньому. У дошкільній освіті значна частина успіху залежить від синергії між вихователями та батьками, які є основними агентами виховання, розвитку та навчання дитини. Однак, батьки сьогодні часто вдаються до інтуїтивних методів виховання, оскільки не мають достатнього знання щодо оптимального підходу до виховання, враховуючи вікові та індивідуальні особливості кожної дитини.

Тому важливо, щоб батьки та вихователі спільно працювали над забезпеченням неперервного виховного процесу та створенням сприятливих умов для повного розвитку та навчання дітей, зокрема, у вихованні патріотизму. Існують різноманітні нормативно-правові акти, такі як Закон України "Про освіту" (2017), "Про дошкільну освіту" (2001), Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року (2013), Стратегія національно-патріотичного виховання до 2025 року (2020), Концепція національно-патріотичного виховання (2019) та Базовий компонент дошкільної освіти, які встановлюють правову базу для національно-патріотичного виховання дітей через партнерську взаємодію між вихователями та батьками.

Стан дослідження проблеми. Різноманітні аспекти наукового дослідження охоплюють ряд вчених, таких як Беха та К. Чорна (теоретичні засади становлення громадянина-патріота в Україні); К. Журба та І. Шкільна (проблеми формування національно-культурної ідентичності); В. Кременя,

Ю.Логвиненка, В. Матешука (формування національної свідомості та патріотичних цінностей в освітньому середовищі); Л. Косинська (виховання любові до рідного міста у дітей дошкільного віку); С. Тесленко (національно-патріотичне виховання старших дошкільників); Н. Борисова, І. Логвіненко, О.Тарасова, О.Христинч, Л. Швайка (патріотичне виховання в дошкільних закладах); Я.Ш.Амонашвілі, Я. Корчак, О. Сухомлинський та інші (важливість співробітництва між батьками та вихователями в дошкільних закладах); Т.Алексєєнко, І. Бех, Л. Гончар, О. Докукіна, Т. Кравченко, О. Половина, В.Постовий, М.Стельмахович і В. Шахрай (теоретичні аспекти виховання дітей в сучасних українських сім'ях); Дж. Джінотт, М. Джеймс, Б. Спок, Е. Фромм, Ю.Хямяляйненн (взаємодія між закладами дошкільної освіти та сім'єю); І.Балицька, Л. Велитченко (психолого-педагогічні аспекти взаємодії); Т.Валентьєва, С. Івах (співпраця між дошкільними закладами та батьками); Н.Гончар (співробітництво між дошкільними закладами та сім'єю для збереження здоров'я дітей).

Питання взаємодії між сім'єю та дошкільними освітніми закладами у контексті патріотичного виховання залишається недостатньо дослідженим. Брак теоретичного та методичного підґрунтя підкреслив актуальність цієї проблеми і визначив вибір теми дослідження: "Взаємодія сім'ї та ЗДО у патріотичному вихованні дітей".

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов взаємодії між сім'єю та дошкільним закладом у процесі виховання з патріотичних питань.

Відповідно до мети нами були поставлені такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати актуальність проблеми патріотичного виховання дітей дошкільного віку.
2. Розкрити сутність, історію та принципи патріотичного виховання.

3. Здійснити експериментальне дослідження проблеми патріотичного виховання дошкільників.
4. Охарактеризувати педагогічні умови взаємодії сім'ї та ЗДО у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – освітній процес у закладі дошкільної освіти (ЗДО).

Предмет дослідження – педагогічні умови партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі патріотичного виховання дошкільників.

Для досягнення мети та поставлених завдань використано різноманітні **методи дослідження**, включаючи теоретичний аналіз літератури з філософських, соціально-педагогічних, психолого-педагогічних та методичних аспектів для уточнення понятійного поля дослідження та визначення особливостей взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'ями в процесі патріотичного виховання. Емпіричні методи включають анкетування, спостереження (пряме і опосередковане), опитування, тестування та педагогічний експеримент (з формувальним та контрольним етапами) для оцінки ефективності організаційно-педагогічних умов взаємодії між сім'єю та дошкільним навчальним закладом в процесі патріотичного виховання. Статистичні методи використовуються для аналізу експериментальних даних та їх порівняння.

Теоретичне та практичне значення проведеного дослідження полягає у впровадженні специфічних педагогічних умов для партнерської взаємодії між сім'єю та дошкільним закладом у контексті патріотичного виховання. Отримані результати можуть бути використані в практичній діяльності вихователів закладів дошкільної освіти для організації ефективної співпраці з батьками. Крім того, вони можуть служити основою для розробки навчально-методичних

матеріалів, програм та рекомендацій з педагогіки та методики виховної роботи для студентів педагогічних закладів і слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Апробація результатів дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) "Джерельце" Варвинської селищної ради, Прилуцького району, Чернігівської області

Апробація дослідження здійснювалась на:

1. Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси професійного розвитку педагогів в умовах освітніх інновацій» в рамках П'ятнадцятої міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти», 28 березня 2024 року, м. Київ

2. Всеукраїнська науково-практична студентська конференція «Теорія і практика сучасної освіти та науки в Україні у світлі ідей К. Д. Ушинського (1823/1824-1870/1871), 29 березня 2024 року, м. Чернігів / з доповіддю « Погляди К.Д.Ушинського на патріотичне виховання дітей»

3. XI Всеукраїнська науково-практична студентська інтернет-конференція «Науковий простір студента: пошуки і знахідки», 29 березня 2024 року, УДУ імені Михайла Драгоманова, м. Київ

4. II Міжнародна науково-практична конференція “Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації”, 17 квітня 2024 року, м. Дніпро.

5. Міжнародна наукова конференція “Тенденції та перспективи розвитку науки та освіти”, 20 квітня 2024 року, м Оксфорд (Великобританія)

6. Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти», 18 квітня 2024 року, м. Вінниця

7. Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні проблеми економіки та суспільства в сучасному світі”, 26 квітня 2024 року, м Черкаси.

8. Всеукраїнський науково-методичний семінар «Освітній потенціал картографічних посібників для навчання дітей дошкільного віку та молодших школярів», 12 квітня 2024 року

9. I Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна освіта в умовах глобалізованого світу: реалії, виклики, перспективи», 23-24 травня 2024, м Чернігів.

10. Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційний розвиток сучасної науки та освіти», 11 червня 2024 року, м Житомир.

11. Міжнародна наукова конференція «Досягнення науки та освіти в сучасному світі», 17 червня 2024 року, м Бірмінгем (Велика Британія)

12. II Міжнародна науково-практична конференція «Тенденції забезпечення якості освіти», 23 червня 2024 року, м Дніпро.

13. Міжнародна наукова конференція «Актуальні виклики та нові можливості в науці та освіті», 29 червня 2024 року, м Ноттінгем (Велика Британія)

14. Міжнародна наукова конференція «Trends, Issues, and Challenges in Modern Science», 13 вересня 2024 року, м Кембридж (Велика Британія).

15. II Міжнародна науково-практична конференція «Наука та освіта в умовах воєнного часу», 18 жовтня 2024 року, м Дніпро.

16. Всеукраїнська студентська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», 7-8 листопада 2024р, м Прикарпаття.

17. Міжнародна наукова конференція «Science and Global Challenges in the Modern World», 4 листопада 2024р , м Лестер (Велика Британія).

18. II Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Розвиток освіти в європейському просторі: національні виклики та транснаціональні перспективи», 14- 15 листопада 2024р, м Ніжин.

А також апробація здійснювалась у таких публікаціях:

1. Denysenko, D. (2024). Роль сім'ї у патріотичному вихованні дошкільників. In Науковий простір студента: пошуки і знахідки: збірник наукових праць (pp. 130-134). Kyiv, Ukraine.
2. Denysenko, D. (2024). Погляди К. Д. Ушинського на патріотичне виховання дітей. In Теорія і практика сучасної освіти та науки в Україні у світлі ідей К. Д. Ушинського: збірник наукових праць (pp. 12-14). Chernihiv, Ukraine.
3. Denysenko, D. (2024). Патріотичне виховання дітей в контексті теорії поколінь. In Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації: збірник наукових праць (pp. 60-62). Dnipro, Ukraine.
4. Denysenko, D. (2024). Використання естетичних засобів у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку. In Proceedings of the International Scientific Conference. Trends and Prospects for the Development of Science and Education (pp. 40-42). Oxford, UK.
5. Denysenko, D. (2024). Патріотичне виховання дошкільників у сучасних умовах в Україні. In Програма конференції. Vinnytsia, Ukraine.
6. Denysenko, D., Konovalchuk, M. V. (2024). Роль сім'ї у патріотичному вихованні дошкільнят. In Current issues of the economy and society in the modern world: збірник наукових праць (pp. 140-142). Cherkasy, Ukraine.
7. Denysenko, D., Konovalchuk, M. V. (2024). Методичний посібник Запали вогник патріотизму в серці дитини. (59 с.). Chernihiv, Ukraine.
8. Konovalchuk, M. V., Denysenko, D. (2024). Патріотичне виховання дошкільників сім'ї в контексті Позитум – підходу / Фахова публікація категорія Б з індексом копернікус. опублікування у науковому журналі. Наука і технології сьогодні № 11(39) (pp 570-581). Chernihiv, Ukraine.
9. Денисенко. Д., Коновальчук, М. В. (2024). Музикотерапія як інструмент виховання патріотизму у дошкільнят. In Сучасна освіта в умовах

глобалізованого світу: реалії, виклики, перспективи (pp. 24- 26). Chernihiv, Ukraine.

10. Denysenko. D. (2024). Патріотичне виховання дошкільнят через інноваційні ігрові технології. In Інноваційний розвиток сучасної науки та освіти (pp 81- 84). Житомир, Ukraine.

11. Denysenko. D. (2024). Сучасні підходи до патріотичного виховання дошкільнят у мультикультурному середовищі. In Proceedings of the International Scientific Conference. Achievements of Science and Education in the Modern World (pp 52- 54). Birmingham, UK.

12. Denysenko. D. (2024). Вплив раннього патріотичного виховання на формування особистості дошкільника. In Тенденції забезпечення якості освіти (pp 55- 58). Dnipro, Ukraine.

13. Denysenko D (2024). Значення критичного мислення у розвитку національної самосвідомості дошкільників. In Proceedings of the International Scientific Conference. Current Challenges and New Opportunities in Science and Education (pp 45- 47). Nottingham, UK.

14. Denysenko D (2024). Впровадження віртуальних екскурсій та інтерактивних карт у патріотичне виховання дошкільників. In Trends, Issues, and Challenges in Modern Science (pp 63- 64). Cambridge, UK.

15. Denysenko D (2024). Виховання патріотизму дошкільників шляхом критичного мислення. In Science and education under wartime conditions (pp 70- 71). Dnipro, Ukraine.

16. Denysenko D (2024). Розвиток національної ідентичності через рідну мову у дошкільнят. In Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи (подано до друку). Prykarpattia.

17. Denysenko D (2024). Маленькі вчинки формують великі почуття патріотизму у дітей. In Science and Global Challenges in the Modern World (pp93-95). Leicester, UK.

18. Denysenko D (2024). Еволюція національного духу: патріотичне виховання в Україні крізь століття. In Розвиток освіти в європейському просторі: національні виклики та транснаціональні перспективи (pp 74-78). Nizhyn.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 99 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

1.1. Актуальність проблеми патріотичного виховання дітей дошкільного віку

Національно-патріотичне виховання молодого покоління має коріння у глибокій історії та ґрунтується на багаторічних традиціях та досвіді українського народу [1, с. 160].

Концепції педагога К. Ушинського грають важливу роль у розумінні національного виховання. Він підкреслював, що навіть у найважчі часи священність та благородство залишаються в людині, оскільки зв'язок з батьківщиною, її мова та культурні спадщини завжди мають величезний вплив на серце людини.

Ушинський вперше ввів термін "народна педагогіка" і запровадив вивчення "Вітчизнознавства" у дітей дошкільного віку, підкреслюючи, що саме національна свідомість та патріотизм є основою для розвитку особистості та держави. Він наголошував на важливості спілкування на рідній мові, вважаючи, що це ключ до розуміння та взаємодії з культурою народу [2, с. 561].

Ідея розвитку національної свідомості у дітей дошкільного віку також була підтримана С. Русовою, яка вважала, що таке навчання є фундаментом для будівництва незалежної держави. Вона стверджувала, що нація, яка має національну свідомість, стає сильнішою і більш самостійною, а створення національного середовища для розвитку дітей є ключем до широкої гуманності та поваги до інших людей [3, с. 83].

Сьогодні Г. Ващенко висловлює актуальну концепцію педагогіки, спрямовану на формування свідомих патріотів України, що є основою

могутності нації. Він підкреслює важливість початку розвитку патріотичних почуттів у дітей вже у ранньому віці, а саме в три-чотирирічному віці. Відзначається, що на цьому етапі дитина повинна усвідомлювати свою належність до України і розрізняти її мову від інших народів. Згідно з його поглядами, дитячі садки відіграють ключову роль у формуванні патріотичних почуттів через систематичне і планове виховання свідомої любові до Батьківщини [4, с. 21]. Також наголошується, що сімейне оточення має вирішальне значення у вихованні патріотизму, оскільки батьки повинні бути прикладом української принциповості, щирості та любові до рідної землі. Г. Ващенко стверджує, що сім'я - це основа, на якій будується майбутня велика Батьківщина [5, с. 311-316].

У розгляді досліджено сутність і структуру понять "патріотизм" і "патріотичне виховання", виходячи з праць вчених, таких як І. Бейх, Л. Буєва, Л. Солохан, В. Сухомлинський та інші. Основні теоретичні та методологічні принципи національного виховання визначено з опорою на дослідження О. Вишневського, В. Демчука, Р. Ігнатенка, Ю. Мартинюка, Руденка, О. Савченка, М. Стельмаховича, О. Сухомлинської, П. Ш. Щербаня та інших. Розроблено психолого-педагогічне обґрунтування виховання патріотизму серед молоді, зокрема за допомогою праць І. Бежа, А. Богуша, В. Т. Будака, К. Чорної та інших авторів. Ключові поняття, такі як патріотизм, почуття патріотизму, національне виховання та національно-патріотичне виховання, потребують детального розгляду та аналізу в рамках даного дослідження. Патріотизм розглядається як соціально-психологічне почуття, що включає гордість за досягнення своєї країни в різних сферах, повагу до історичного минулого, турботливе ставлення до національної пам'яті та культурних традицій, а також тугу від невдач та втрат, пов'язаних з рідною країною.

Енциклопедія освіти тлумачить патріотизм як активне ставлення до власного народу, відображення національної гордості та пристрасті до Вітчизни, громадянську відповідальність за її майбутнє, емоційне пристосування свого життя до загальних інтересів та готовність служити і захищати її від ворогів [6]. За словником етики, патріотизм визначається як любов до Батьківщини та власного народу, відданість певній ідеї або речі, а патріот - це особа, яка відчуває глибоку пристрасть до своєї країни та готова на жертви та подвиги заради неї.

Патріотизм, як визначено в Українському педагогічному словнику, є одним із найглибших громадянських почуттів, що означає пристрасть до батьківщини, відданість своєму народові та гордість за культурні досягнення нації. Це виявляється через активну участь у діяльності, спрямованій на процвітання та захист національних інтересів. Виховання національної гордості є ключовим елементом шкільної роботи з учнями, де вони формують свої патріотичні погляди та переконання під час вивчення різних предметів [7, с. 249]. Це свідчить про те, що патріотизм є не лише внутрішнім, але й суспільним відчуттям.

Патріотизм, за Л. Качуром, – це постійна соціально-психічна характеристика, що відображає ціннісне ставлення особи до своєї Батьківщини у всій її національно-етнічній та громадянській складових, і виявляється у сфері культурної активності. За визначенням О. Каплуновської, патріотизм – це моральне почуття, яке потребує глибокого емоційного зв'язку зі своєю культурою та прийняття власної спадщини як важливої цінності. Однак, зауважує вчений, якщо патріотизм залежить лише від зовнішніх впливів, він може втратити свою суть та стати лише поверховим та формальним виявом [8-10].

Патріотизм, за Бехом, є унікальним почуттям, яке відображає ставлення людини до свого народу, батьківщини, держави та до самої себе. Він невіддільний зовнішнім впливам і вимагає внутрішньої самозначущості, спонукаючи до відповідних дій. Важливим аспектом патріотизму є його високий смисловий контекст, який пов'язаний з найвищими цілями особистості [11]. Бех малює портрет патріота як особи, що цінує національну спадщину та ідентичність, що злагоджується з батьківщиною через мову, історію та культуру [11]. Волошина додає, що патріотизм формується в суспільстві, відображаючи його соціально-психологічну властивість, виражаючи віру та безкорисливу любов до рідної землі, готовність до праці для її благополуччя та здатність до самопожертви заради захисту інтересів. Український патріотизм, відзначається високою гуманістичною спрямованістю, віротерпимістю, колективізмом у розв'язанні проблем та непохитною любов'ю до природи рідного краю [12, с.13].

У сучасному світі Н.Матящук наголошує, що "справжній патріотизм не може існувати поряд з національною обмеженістю, яка приховується за фразами про філологічний чи етнічний патріотизм". Це означає відсутність презирства, ненависті або упередженості до тих, хто говорить іншими мовами, вірує в інші релігії або дотримується інших традицій. Справжній патріот не перебільшує добродієність свого народу, не підносить його над іншими націями, не займається самовихваленням або національною самопрославою. Збереження національної ідентичності, повага до культурних відмінностей інших народів, прагнення до миру та добробуту всіх народів світу - це те, що збагачує всесвітню спадщину і сприяє збереженню культурної різноманітності. Такий патріот вважає толерантність основною рисою сучасного громадянина [13-14].

Науковці досліджують різноманітні аспекти патріотизму. Б. Будак ідентифікує в структурі патріотизму різні компоненти, такі як психологічні аспекти (почуття прихильності, гордості, відданості тощо), духовність (сенса-

життя, воля, культура особистості), ціннісні складові (ідеали, система цінностей), пізнавальний аспект (набуття знань, ідентифікація) та соціально-виховний аспект (реалізація інтересів у діяльності, вплив на суспільство). Згідно з Будаком, ефективне формування патріотичних почуттів залежить від урахування цих складових у патріотичному вихованні [15, с. 80].

З погляду О. Коркішко, патріотизм можна розглядати через ставлення до самого себе (включаючи національну самосвідомість, честь, гідність, щирість, доброта, терплячість, чесність та порядність), до інших людей (осягнення толерантності, національного такту, справедливості та свідомості про свою належність до українського народу; відчуття відповідальності перед нацією), до Батьківщини (прояв віри, надії, любові, громадянської відповідальності, вірності, готовності захищати, бажання працювати на благо країни, підвищувати її міжнародний престиж, дотримання Конституції та законів держави; відчуття гордості за досягнення, біль за невдачі, активна участь у суспільному житті та прояв ініціативи), і народних цінностей (володіння українською мовою, бажання та потреба в збереженні та передачі родинних та національних традицій, обрядів; бережливе ставлення до природи та культурних скарбів, підтримка розвитку духовного життя українського народу; повага до символів держави та національних звичаїв) [16, с. 10-11].

Отже, вчені встановлюють компоненти патріотизму, враховуючи почуття, потреби, мотиви, досвід, усвідомлення та національні цінності. У своїй науковій роботі О. Вишневський розрізняє три види патріотизму: етнічний (співвідношення з рідною мовою, культурою та народом), територіальний (ідентифікація з певною місцевістю, ландшафтом і кліматом) та державний (основна мета виховання державницького, громадянського світогляду в підростаючому поколінні) [17]. Ми підтримуємо думку вченого щодо наявності етнічного виміру патріотизму в контексті досліджуваного вікового контингенту

дітей дошкільного віку. Інші дослідники виділяють три духовні аспекти патріотизму: емоційно-почуттєвий, інтелектуальний і поведінковий. Поверхневий шар цього явища виявляє глибоку любов до свого народу, його культури, а також до рідної природи. Цей шар, що охоплює сприйняття та відчуття, свідчить про свідому відповідальність перед своїм народом у захисті його інтересів і витримці тиску. Крім того, існує третій аспект, який полягає в відданості служінню Батьківщині та своїй нації, перевершуючи власні інтереси та здоров'я. У цьому контексті атрибути патріотизму поєднуються з характеристиками, такими як усвідомлення свого обов'язку, любов до родини та готовність до служіння [18].

Шляхом аналізу досліджень виявлено основні риси українського патріотизму, включаючи високу гуманістичну спрямованість ідей, демократичний рух, повагу до інших націй, самопожертву в інтересах країни, співчуття до страждань інших, вшанування старших, дотримання традицій та любов до природи. Сучасні трансформації українського суспільства, як стверджує О. Сухомлинська, істотно впливають на формування почуття патріотизму та загальну освіту. У теорії та практиці виховання завжди виникає проблема відповідності реальності та виховних завдань [20, с. 10].

Вплив, що здійснюється на особистість дитини у ході виховання, формує її якості, переконання та почуття. Сучасна концепція виховання визначає його як систематичний процес формування особистості відповідно до специфіки мети, соціальних груп або організацій, що його здійснюють. Національне виховання, відповідно до українського педагогічного словника, охоплює ідеали, погляди, традиції та інші соціальні практики, що спрямовані на формування духовної та матеріальної культури нації та на досягнення духовної єдності поколінь [21, с. 87].

Вчені України досліджували теоретичні аспекти національного виховання, покладаючи акцент на національну ідею, гуманістичні принципи та виховні ідеали [22]. Сучасне виховання акцентує увагу на розвитку шести основних якостей особистості: моральності, патріотизму, демократизму, родинності, характерності та природосвідомості. Згідно з П. Вишневським, національно-патріотичне виховання впливає з потреб національного життя та процесів державотворення [23, с. 95].

Відповідно до П. Щербаня, основна мета національного виховання полягає в передачі молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, соціальної ментальності та унікального світогляду. Він також вказує на те, що саме на цій основі будуть формуватися особистісні якості громадянина України, включаючи духовність, національну самосвідомість, моральну, художньо-естетичну, трудову, фізичну, правову та екологічну культуру. Важливою громадянською рисою є формування національної самовідданості, патріотичних почуттів до рідної землі та свого народу, а також готовність працювати в ім'я України [24].

Михайло Стельмахович підкреслює, що справжня українська свідомість належить національному контексту, коли воно базується на українській етнопедагогіці та системі, що впливають на формування особистості, а орієнтиром для неї служать народні чесноти та норми християнської моралі, узгоджені з гармонією між сімейним та громадським вихованням. Дослідник підкреслив, що духовні та морально-етичні стандарти становлять основу національного світогляду. Михайло Боришевський та Павло Ігнатенко зазначають, що національне виховання спрямоване на розвиток загальнолюдських та національних принципів. Боришевський вказує на ряд цінностей і принципів, таких як повага до прав і обов'язків громадян, любов до Батьківщини та бажання зрозуміти історію своєї країни [25]. За словами

Ігнатенка, «національні цінності – це національне виявлення загальнолюдських цінностей, збагачених цивілізованими народами» [26].

Вчені, такі як І. Бех, О. Вишневський, Р. Ігнатенко, І. Мартинюк, Ю.Руденко, О. Савченко, В. Сухомлинська та інші автори, активно обговорюють значення загальнолюдських і національних цінностей. Варто зазначити, що на сьогодні не існує єдиної точки зору щодо зв'язку національного виховання з патріотизмом. Дослідники виокремлюють як почуття патріотизму, так і національну свідомість. Наприклад, П. Ігнатенко розрізняє, що "предметом національних почуттів є власний етнос, незалежно від його місця проживання, тоді як у патріотичних почуттях виражається прив'язаність до рідної землі, території, місця народження та Батьківщини" [27].

Теоретичні основи формування патріотизму серед молодих поколінь ґрунтуються на важливих працях вітчизняних вчених, які розглядають різні аспекти поняття «патріотичне виховання». Згідно з поглядами В. Кульчицького, патріотичне виховання охоплює комплекс історично обумовлених переконань, традицій, звичаїв та інших соціальних норм, спрямованих на організацію життя молодого покоління. Соціально-педагогічні аспекти патріотизму включають глибоке розуміння конституційних норм, правових правил, державної політики, а також формування патріотичних почуттів і практичних заходів, спрямованих на захист національної ідентичності в усіх сферах суспільного життя. Патріотичне виховання сприяє успішній соціалізації особистості, яка може реалізувати свій патріотичний потенціал на користь розвитку Батьківщини. Науковці наголошують, що державі необхідно, щоб всі діти стали національносвідомими громадянами – патріотами, готовими в майбутньому забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі і у разі потреби відстояти її незалежність та суверенітет, виявляючи активне почуття належності до своєї держави.

Національно-патріотичне виховання включає у себе національні та патріотичні почуття, як визначено у Великому тлумачному словнику. У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.), цей процес розглядається як систематична та цілеспрямована робота, яку здійснюють державні органи, громадські установи, сім'ї, освітні заклади та інші соціальні інститути. Ця діяльність спрямована на формування в молодому поколінні національної свідомості, любові до Батьківщини, турботи про добробут свого народу та готовності до виконання громадянських та конституційних обов'язків [28].

Відповідно до досліджень О. Вишневського (2008), національно-патріотичне виховання впливає з внутрішніх потреб національного життя та процесів формування держави. Згідно з поглядами І. Беха, це спрямовано на розвиток особистості як патріота України та формування позитивного ставлення до Батьківщини. За В. Будаковим, національно-патріотичне виховання орієнтоване на формування духовних, моральних та історичних цінностей, відображаючи особливості розвитку держави та суспільства, національну самосвідомість та долю українців. Цей процес не просто формує громадянина, а створює громадянина-патріота, готового вірно служити своїй Батьківщині. Згідно з уявленням про суть національно-патріотичного виховання, його основним аспектом є ціннісне ставлення особистості до навколишнього середовища, самої себе та прийнятих моральних принципів. Головною метою такого виховання є формування гармонійно розвиненого, національно свідомого, високоосвіченого громадянина, здатного до постійного самовдосконалення та саморозвитку [29].

Згідно із статтею 7 Закону України "Про дошкільну освіту", дошкільна освіта охоплює комплексний процес, що включає в себе завдання з виховання в дітей почуття любові до України, поваги до сім'ї, традицій та мови,

національних цінностей українського народу та інших важливих аспектів формування особистості. Проблема патріотичного виховання у дошкільних закладах актуальна на сьогоднішній етап розвитку суспільства, що підтверджується сучасними дослідженнями.

У старшому дошкільному віці, національно-патріотична вихованість дітей визначається як комплексна характеристика, яка включає в себе рівень засвоєних знань, почуттів та якостей, що стосуються національно-патріотичної сфери, а також достатній рівень лексичного запасу у цій області. Основою такого виховання є наявність національної свідомості та самосвідомості. Національна свідомість включає знання, емоції та оцінку, які проявляються не лише у загальному розумінні навколишнього середовища, але й у певному відношенні до нього. Самосвідомість виявляється чітко через свідомість, емоції та волю. Важливо розрізняти поняття "національна самосвідомість" та "національна свідомість". Самопізнання у національних відносинах, розуміння свого місця в системі міжнаціональних зв'язків, усвідомлення себе як представника та суб'єкта своєї національної спільноти та готовність захищати свої інтереси є ключовими складовими цього процесу [30].

Висловлення В. Гуменюка відображає думку про те, що національна самосвідомість є важливим аспектом суспільного життя і включає у себе усвідомлення національної, культурної та мовної єдності українців, а також почуття приналежності до власної нації, любов до мови та інтерес до історії та культурно-освітніх традицій [31]. Національна самосвідомість розглядається як якість, що формується та розвивається, і виявляється на двох рівнях: емоційному, де вона проявляється через емоційний зв'язок з рідним краєм та мовою, і рівні осмислення власних почуттів і розуміння національної приналежності.

Згідно з Н. Михайльченко, емоційний аспект розвитку виявляється краще, ніж поведінковий, з урахуванням вікових особливостей та психічного розвитку дітей. Лише на пізньому етапі дошкільного віку у них формуються рефлексивні механізми, що сприяють подальшому розвитку патріотичної самосвідомості. За дослідженням автора, ефективними засобами є використання фольклору, національних символів та вивчення історії держави України. Таким чином, адаптація культурних та національних особливостей має ключове значення для формування національної свідомості у дітей.

1.2. Патріотичне виховання: сутність, історія, принципи

Будівництво українського суспільства визначає формування моральних якостей у молодого покоління, таких як гуманність, чесність, працьовитість, конкурентність та інші. Проте бездуховність, втрата цінностей життя та проблеми у сімейному вихованні викликають недоліки. Розв'язання цих проблем можливе через гнучку систему виховання, яка враховує сучасні потреби та інтереси молоді. Основним завданням освітньо-виховних закладів є адаптація до суспільних вимог, потреб молоді та держави, створення умов для формування моральних якостей, патріотизму та соціалізації особистості.

Основні засади національно-патріотичного виховання включають у себе:

- Стимулювання національної свідомості та любові до України і її культури, підтримка етнічної самобутності та активна участь у житті держави.
- Формування базової культури особистості, ґрунтуючись на моральних принципах і накопиченому досвіді людства.
- Акцент на гуманістичних цінностях та визнання особистості як найважливішого фактору.

Основна мета національно-патріотичного виховання полягає у передачі соціального досвіду, спадкуванні духовних цінностей українського народу та

встановленні високої культури міжнародних відносин. Це також формування у молоді рис громадянина Української держави, що включає розвинуту духовність, мораль, художню естетику, правовість, трудову етику та екологічну свідомість. Ця мета має бути конкретизована через систему виховних завдань, що стосуються не лише навчальних закладів, а й всього суспільства загалом, забезпечуючи умови для самореалізації особистості відповідно до її здібностей та інтересів.

Основними принципами патріотичного виховання є любов до батьківщини, гордість до її досягнень і культури, та бажання зберігати культурні особливості. Важливо формувати усвідомлення приналежності до українського народу і європейської цивілізації, повагу до прав і свобод громадян, традицій і культур світу, а також підтримувати національний, релігійний і мовний вибір кожної особистості.

Основне завдання національно-патріотичного виховання полягає у підготовці молодого покоління до активної громадянської участі. Важливо, щоб молодь не лише засвоювала знання, а й критично їх оцінювала, враховуючи історичний досвід та вміла змінювати реальність на практиці.

Натхнення та систематичне впливання на свідомість, почуття та поведінку молоді спрямоване на формування потрібних якостей. Методи виховної роботи мають сприяти розвитку моральних та етичних суджень, а також почуттів, що спонукають до активності.

Основна ціль виховної роботи - вирощування готовності до дії в будь-яких умовах, а також бажання працювати на користь держави та бути готовими її захищати.

Отже, сьогодні національно-патріотичне виховання дітей та молоді важливе для навчальних закладів, їх головна мета - формувати моральні

цінності, активну позицію, правила співіснування та єдність, готовність до активної участі в житті країни.

Сучасні умови в Україні вимагають нових підходів до виховання дітей, що допоможе подолати формалізм у роботі дошкільних закладів. Виховання громадян України базується на національних традиціях та має національний характер, сприяючи розвитку національної свідомості та збереженню національної ідентичності. Сучасна модель виховання враховує поточні соціально-економічні умови, моральний стан суспільства та розвиток культури й науки.

Становлення свідомого патріота залежить від впливу національної свідомості. Вона є основою патріотичного виховання, що відображає глибоке усвідомлення етнічної належності та історичної долі, а також відображає моральне здоров'я та потенціал особистості.

Національна свідомість відображається у:

- патріотизмі та відданості Україні, усвідомленні історичних та унікальних аспектів національного образу;
- вірі у потужність духу народу та його місії;
- рішучості й відповідальності за забезпечення гідного статусу України у світі;
- розумінні та вивченні історії, культури, мистецтва, цінностей, моралі, традицій, обрядів та символіки власного народу й краю;
- вчинках, що випливають із пристрасті до рідної землі, віри, відповідальності й осмислення, включаючи готовність свідомо працювати на благо України [32, с. 4].

Розв'язання проблеми формування справжньої національної самосвідомості можливе лише з урахуванням духовного сприйняття Батьківщини. Автор К.Чорна зауважує, що «Вітчизна – це дух народу в усіх

його виявах і творіннях, а національність означає своєрідність цього духу». О.Вишневський визначає три етапи розвитку патріотичної свідомості у дітей та дорослих:

1. Етап раннього етнічно-територіального самоусвідомлення, який є основою для патріотичного виховання та відбувається переважно в сім'ї та закладах дошкільної освіти. Це дошкільний та молодший шкільний вік, коли формується почуття патріотизму.

2. Етап національно-політичного самоусвідомлення, що припадає на підлітковий вік, коли молодь вступає у громадське середовище. На цьому етапі відбувається приєднання до різноманітних громадських та політичних організацій, які сприяють вихованню майбутніх громадян.

3. Етап державницько-патріотичного самоусвідомлення, коли поняття «національного» виходить за межі етнічності та визнається на рівні державності. Це період вияву любові та поваги до своєї держави як головної мети нації [33, с. 46].

Проходження визначених етапів свідчить про зрілість громадянина у плані громадянської патріотичності. Філософи розрізняють два аспекти патріотичної свідомості: соціально-психологічний та ідеологічний.

Згідно з Р. Петронговським, процес формування патріотизму відбувається на двох рівнях: психологічному, що охоплює формування уявлень, почуттів, звичок, настроїв та прагнень, і ідеологічному, який визначає формування патріотичної свідомості, ідей, поглядів і переконань [34, с. 24].

Патріотичні почуття відображають позитивне ставлення до власного народу та Батьківщини, що, за словами В. Вугрича, визначаються як основний суб'єкт та об'єкт патріотизму відповідно.

У філософсько-гуманітарних науках виокремлюються основні аспекти зовнішньої структури патріотизму, які включають патріотичні почуття,

національну гідність, потребу у задоволенні національних інтересів, патріотичну свідомість, національний такт та толерантне ставлення до представників інших національностей, а також бажання та потребу в збереженні та передачі національних культурних цінностей, разом із готовністю до патріотичної діяльності [35, с. 24].

Патріотизм – це внутрішнє почуття, що має складну структуру, що включає кілька аспектів:

- Перший аспект полягає в природній любові до свого народу, розглядуваному як велика родина, а також в пристрасі до рідної мови та природи.

- Другий аспект - це розумове усвідомлення патріотизму, яке виражається в свідомості обов'язку перед народом і готовності захищати його інтереси.

- Третій аспект – це сплетіння любові до рідного середовища з усвідомленням свого обов'язку перед народом; це бажання та готовність служити Батьківщині [36].

Структуру патріотичних почуттів можна описати через різні аспекти:

1. Відношення до себе включає національну самосвідомість, честь, гідність, щирість, доброта, терплячість, чесність, порядність.

2. Відношення до інших людей виявляється у толерантності, національному такті, милосерді, благородстві, справедливості, гостинності, відкритості, щедрості, готовності надавати допомогу, усвідомленні своєї належності до українського народу та відповідальності перед ним.

3. Відношення до Батьківщини проявляється у вірі, надії, любові, громадянській відповідальності, вірності, готовності захищати, бажанні сприяти розвитку країни, повазі до Конституції та законів, гордості за успіхи та біль за невдачі, а також у суспільній активності та ініціативності.

4. Відношення до національних цінностей охоплює володіння українською мовою, бажання зберігати й передавати традиції та звичаї, повагу до природи та національних багатств, сприяння розвитку духовного життя народу, шану до національних та державних символів, а також почуття господаря своєї землі.

Ззначається, що виховний процес включає різні етапи відповідно до педагогічних концепцій. Видатні педагоги, такі як І. Зязюн [37] та Н. Мойсеюк [38], розглядають такі етапи:

- Ознайомлення вихованців зі сформованими суспільством нормами і правилами, сприйняття критеріїв правильної поведінки та усвідомлення їх значення.

- Формування учнівського ставлення до запропонованих норм і правил, сприяючи їхньому розумінню та виявленню почуттів.

- Стимулювання розвитку особистих поглядів і переконань, перетворення норм у власне особисте надбання та готовність до дії.

- Формування загальної життєвої орієнтації особистості шляхом систематичної діяльності та тренування правильних дій [39, с. 247].

Під час розгляду патріотичних почуттів враховуємо твердження психолога П. Якобсона, що їх формування залежить від спеціального впливу на емоційну сферу людини. Патріотичність відображає особисте ставлення до країни, її минулого, майбутнього та сучасності. Складовими цих почуттів є належність до країни та народу, гордість за їх досягнення та солідарність у нещастях, повага до історії та культури, захоплення героїчними подвигами, пристрасть до природи, шанування мови та традицій, ностальгія за Батьківщиною, ворожість до антиукраїнського та почуття національної гідності.

Патріотичність не повинна обмежуватися лише пасивним захопленням або уподобанням, але має бути спрямована на активну творчість для піднесення

України до рівня провідних світових держав. Це вимагає від українського народу мужності, рішучості і готовності захищати незалежність країни в будь-який спосіб. Історія свідчить, що патріотичні почуття єдинять людей, особливо у складних для країни ситуаціях, та спонукають їх віддати перевагу загальному добру над особистими інтересами, зменшуючи життєвий егоїзм. Патріотичні переконання вбирають в себе знання, поєднані з глибокою впевненістю в їхній правоті. Як відзначав відомий педагог Я. А. Коменський, важливо виховувати дітей таким чином, щоб вони були готові захищати те, що вони вважають істинним і добрим. Таким чином, мета патріотичних переконань полягає не лише у розумінні, але й у внутрішньому усвідомленні цих цінностей.

До патріотичних переконань включаються:

1. Повага до ролі нації та Батьківщини у житті особи.
2. Впевненість у здатності українського народу будувати та утримувати свою державу.
3. Віра в майбутнє України та її громадян.
4. Відчуття невичерпних можливостей, таланту, індивідуальності та працьовитості українського народу.
5. Упевненість у стійкості, силі, міці та справедливості держави.

Політичне та ідеологічне мислення грають ключову роль у формуванні патріотичних поглядів, розкриваючи сутність різних аспектів внутрішньої політики держави. Справжній патріот не може жити задоволено, не доклавши зусиль на благо своєї країни та народу, що він представляє. Як відзначив польський письменник Ц. Норвіда, людина має знати свою мету, цінності та цілі, ради яких вона готова жити та вмирати. Отже, крім почуттів та переконань, важливим є активний внесок у розвиток своєї країни – це не менш важливий аспект патріотичного виховання.

Патріотична активність охоплює:

- Глибоке зв'язок з народом, активна участь у справах його та піклування про його добробут;
- Стеження за збереженням та розвитком культури, традицій, звичаїв та обрядів рідної країни;
- Дотримання моральних норм і законів держави, прийнятих народом;
- Знання та розуміння символів власної Батьківщини;
- Активна діяльність на користь державності свого народу, зміцнення прив'язаності до своєї держави та готовність захищати її;
- Освоєння історії власного роду та народу, прив'язаність до рідних місць;
- Сумлінне виконання своїх обов'язків у навчанні та здатність до творчої праці.

На основі суттєвих аспектів, структурних складових та етапів процесу патріотичного виховання, урахуваючи вимоги соціально-економічного розвитку України, погляди педагогічної науки та практичний досвід закладів освіти, формулюється орієнтований зміст патріотичного виховання. Цей зміст розкривається у таких розділах: державний, соціальний та родинний. Державний аспект включає в себе розуміння української держави, символів національної ідентифікації (Прапор, Герб, Гімн), а також виховання почуття гордості за свою країну та поваги до її історії та мови. Також розглядаються основні принципи громадянського суспільства, права та обов'язки громадян, а також важливість національної самосвідомості та поваги до Збройних Сил України.

Розділ соціального патріотичного виховання включає в себе ряд напрямів: заохочення інтересу до історії рідного краю та героїчного минулого країни, ознайомлення з діяльністю дитячих громадських організацій, підтримка бережливого ставлення до історичних пам'яток і матеріальних цінностей

Вітчизни. Також важливо розвивати у дітей такі якості, як воля, доброзичливість, правдивість, наполегливість, самостійність, творча активність та відповідальність у навчанні й праці, а також культивувати нетерпляче ставлення до порушників закону та аморальних вчинків. Доцільним є формування усвідомлення значення праці батьків і українського народу, а також готовності виконувати громадські обов'язки. Крім того, важливо навчити дітей толерантному ставленню до інших людей та умінню жити у мирі.

У родинному розділі особлива увага приділяється вихованню любові до батьків, поваги до старших у родині, вчителів та ветеранів. Також важливо знати і поважати своїх предків і героїв Батьківщини, доглядати за могилами та пам'ятниками, а також ознайомлюватися з народними переказами, легендами, повір'ями та піснями. Навчання пошані до національних і релігійних традицій, звичаїв і свят також є важливою складовою цього процесу.

Варто відзначити, що всі ці розділи мають взаємозалежність і взаємозв'язок, що створює системність, цілісність та національно-орієнтовану спрямованість патріотичного виховання.

Патріотичне виховання - ключовий аспект формування ставлення особистості до самої себе, до свого народу й Батьківщини, виявляючись у почуттях, переконаннях, ідеях. Лише через активне співпереживання національним інтересам, усвідомлення власної національної ідентичності, людина стає зрілою, свідомою громадянином, справжнім патріотом, що активно сприяє розвитку своєї держави. Патріотичне виховання повинно стати центральним елементом всього навчально-виховного процесу, спрямованого на виховання особистості, що відчуває гордість за свою країну, виконує громадянські обов'язки, розуміє соціальні виклики, стикаючись з ними, та цінує родину і близьких. Відсутність цього виховання позбавляє людину її сутності.

Український патріотизм повинен бути провідною ідеєю освітнього процесу, що втілюється як у навчальних, так і у позаурочних заняттях.

1.3. Особливості патріотичного виховання дітей дошкільного віку

У кожного віку свої особливості у вихованні патріотизму. В перші сім років дитина пройде три ключові етапи розвитку, кожен з яких спрямований на розвиток її емоційного світу та навичок. Ці етапи визначаються рівнем психічного зростання та створюють базу для подальшого розвитку.

У віці від 3 до 7 років формується потенціал для подальшого розвитку дитини, включаючи її духовно-моральну базу, емоції, мислення та адаптацію в суспільстві. Цей період особливо сприятливий для впливу, оскільки враження, сприйняті дитиною, можуть залишитися в її пам'яті надовго. Тому це важливий час для початку патріотичного виховання, щоб дитина любила свою Батьківщину та свій дім протягом усього життя.

На початкових етапах розвитку дитини виявляються перші симптоми патріотизму через бажання брати участь у корисних справах для всіх. Старші діти виявляють своє патріотичне ставлення шляхом турботи про навколишнє середовище та захопленням національною спадщиною [40, с. 15]. Вони мають здатність до високих соціальних мотивів та відчуття приналежності до культури свого народу.

Виховання патріотизму у дітей - головне завдання дошкільного навчального закладу. Це включає любов до рідних місць, гордість за свій народ, турботу про навколишнє середовище та бажання зберігати культурні цінності. Вихователі ставлять перед собою завдання:

- Розвивати любов до сім'ї, дому та рідного місця;
- Виховувати повагу до природи та довкілля;
- Заохочувати працьовитість;

- Поглиблювати знання про культуру та традиції;
- Популяризувати основи правової культури;
- Розширювати знання про місто або село;
- Ознайомлювати з символами держави;
- Виховувати відповідальність та гордість за країну;
- Формувати толерантність та повагу до інших культур і традицій [41, с.12].

Завдання вирішуються під час занять, гри, праці та в побуті. Патріотичне виховання дитини - складний процес, оснований на моральних почуттях. Любов до Батьківщини розпочинається з родини - матері, батька, бабусі, дідуся, братів і сестер. Патріотизм відображається у відношенні до рідного дому та родини. У дитини з самого дитинства формується усвідомлення багатьох вражень, які впливають на її патріотичність. Традиції та усна народна творчість передають моральні цінності, розвивають особистість та уміння відрізнити добро від зла.

Патріотичне виховання важливе для формування моральних якостей у дітей, спрямоване на їхню причетність до національної культури та природи рідного краю. Мета полягає у вихованні бажання творити добро, розвитку емоційної чутливості та співчуття до інших.

Мета патріотичного виховання полягає в тому, щоб у людей сформувалася повага до свого дому, родини, міста, а також відчуття причетності до досягнень свого народу. Також важливо виховувати повагу до природи, культури та історії власного народу та рідної малої батьківщини [42, с.67].

Суть патріотичного виховання дітей:

- зацікавлення у культурі, святах, традиціях, мистецтві;
- знайомство зі сім'єю: її історією, членами, родинними цінностями;
- вивчення дитсадкового середовища, гри, традицій;

- дослідження природи, сівби, рослин;
- організація творчих ігор, турбота про життя у різні пори року [43, с. 18].

Планування виховно-освітньої діяльності включає такі напрями:

- 1) Збереження здоров'я дитини.
- 2) Розбудова зв'язку з рідною культурою, домівкою та природою.
- 3) Розвиток цікавості до світу.
- 4) Сприяння волі до допомоги іншим.
- 5) Стимулювання бажання пізнавати нове.
- 6) Розвиток комунікативних навичок [44, с.15].

Планування освітньої діяльності повинне враховувати наступні аспекти:

(1) зв'язок між різними видами діяльності дітей; (2) використання різноманітних форм організації з урахуванням груп та індивідуального підходу; (3) включення виховання патріотизму у всі аспекти освітньої діяльності, навіть якщо вони не прямо пов'язані з цією метою [45].

Мета педагогів і батьків – пробудити в дитині любов до рідного краю та формувати характерні якості, сприятливі для майбутнього життя. Важливо виховувати повагу до дому, дитсадка, міста, а також до досягнень країни та її захисників. Треба підтримувати інтерес до соціальних явищ, зрозумілих для дітей.

Любов до рідного краю з'являється через уяву, творчість та віру в його красу, що посилює почуття належності та поваги до Батьківщини. Розуміння й осознання величі та могутності рідної землі розвивається поступово та відображається через роботу педагогів, спрямовану на патріотичне виховання молодого покоління [46].

Одним із головних факторів, що впливає на розвиток у дітей почуття прив'язаності до рідного краю, є їхня участь у громадських справах, а також відповідальність їхніх батьків та родичів. Прагнення бачити прекрасність

батьківщини породжує любов до неї. Важливо, щоб дорослі приділяли належну увагу діяльності дітей, оскільки це дозволяє формувати їхню емоційну сферу, моральні цінності та ставлення до співробітників. Разом з тим, вони можуть розширювати знання та навички дітей, сприяючи розвитку почуття приналежності до батьківщини та відповідальності перед іншими людьми.

Кожна дія повинна сприяти формуванню мислительних здібностей дитини, підтримувати колективізм у грі, розвивати повагу до працівників та відповідальний підхід. Дитинство визначає майбутнє. Дошкільний вік відкриває можливості для навчання, виховання та формування вражень.

Під час розвитку дитина формує основні якості особистості, такі як уявлення про світ, мислення та емоційне сприйняття. У дошкільному віці важливо правильно впливати на цей процес, щоб розвивалися увага, уява, співчуття до інших людей та їхніх потреб [47, с. 58].

Акцент на знанні історії та культури народу сприятиме повазі до культурних традицій інших народів. Любов до Батьківщини починається з дитинства, особливо відношення до батьків і родичів. Згідно з В.Сухомлинським, патріотизм коріниться в родині. У дошкільному віці формуються соціальні мотиви, що впливають на подальший розвиток дитини [48, с. 154].

Виховання дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти базується на різноманітних методах та планах, що охоплюють всіх учасників освітнього процесу.

У навчальному процесі дошкільного закладу обов'язково беруться до уваги особливості культурного та соціального середовища дітей, їхніх сімей, а також присутність дітей з родин, які були вимушені переселитися або є біженцями з країн, де тривають воєнні конфлікти.

Для виховання патріотизму важливо визначити вік, коли можна почати формувати ці почуття. Середній дошкільний вік - найкращий час, коли діти проявляють особливий інтерес до соціального оточення. У старшому дошкільному віці можна закласти основи національно свідомого громадянина і патріота. Це час, коли формуються особисті якості, світогляд та спосіб мислення, спрямовані на розвиток демократичного суспільства в Україні [49, с.11].

Виховання патріотизму в дитячому садку - складний та багатогранний процес, що включає різноманітні аспекти.

За підходом Н. Богданець основними є такі аспекти:

- 1) розвиток уявлень про близьких: сім'ю, родину, родовід;
- 2) вивчення рідного краю;
- 3) ознайомлення з суспільними явищами;
- 4) знання історії держави та її символів;
- 5) збагачення традицій, звичаїв та культури свого народу;
- 6) розуміння загальної історії людства (рис.1) [50, с. 241].

Рисунок 1.1

Так, у малих дітей патріотичність виникає з цікавості до свого оточення: родини, дому, міста, країни, традицій.

Оптимістичний погляд на життя формується завдяки вихованню пристрасі та шани до близьких (матері, батька, бабусь, дідусів, братів, сестер) та розумінню глибокого зв'язку між поколіннями.

Виховання дітей дошкільного віку включає ознайомлення з природою рідного краю, зокрема з його красою, різноманітністю ландшафтів та багатством флори та фауни. Мета полягає в тому, щоб вони розвивали любов до своєї країни, отримуючи уявлення про різні типи природних ландшафтів (гори, луки, степи, ліси, водойми) та важливі природні об'єкти (річки, озера, гори, заповідники), а також розуміли характерні для різних регіонів кліматичні умови.

Гартування маленького патріота включає в себе знайомство з назвами рідного міста, вулиць, площ та столиці Батьківщини, а також з визначними

місцями. Дітей також ознайомлюють із символікою України, інформацією про видатних українців (художників, композиторів, письменників, винахідників, учених, мандрівників, філософів, лікарів, спортсменів) та характерними рисами українського народу (миролюбність, доброзичливість, гостинність, працелюбність, творчість, мудрість тощо) [51].

Ще одним ключовим аспектом національно-патріотичного виховання є впровадження дітей до народознавства. Це означає дослідження культури та традицій свого народу через вивчення типових рис життя українців, їхнього житла, одягу, побутових речей, а також народних занять, як-от гончарство, вишивка, килимарство, лозоплетіння, і вивчення символів, таких як верба, калина, вінок, рушник.

Роль народних обрядів та традицій у формуванні патріотичної особистості важлива. Вони вчать цінностям предків, сприяють позитивному настрою, навчають толерантності. Знайомство з ними розширює знання про довкілля та родину. Участь у святах народного календаря розвиває любов до рідної землі та повагу до праці [52].

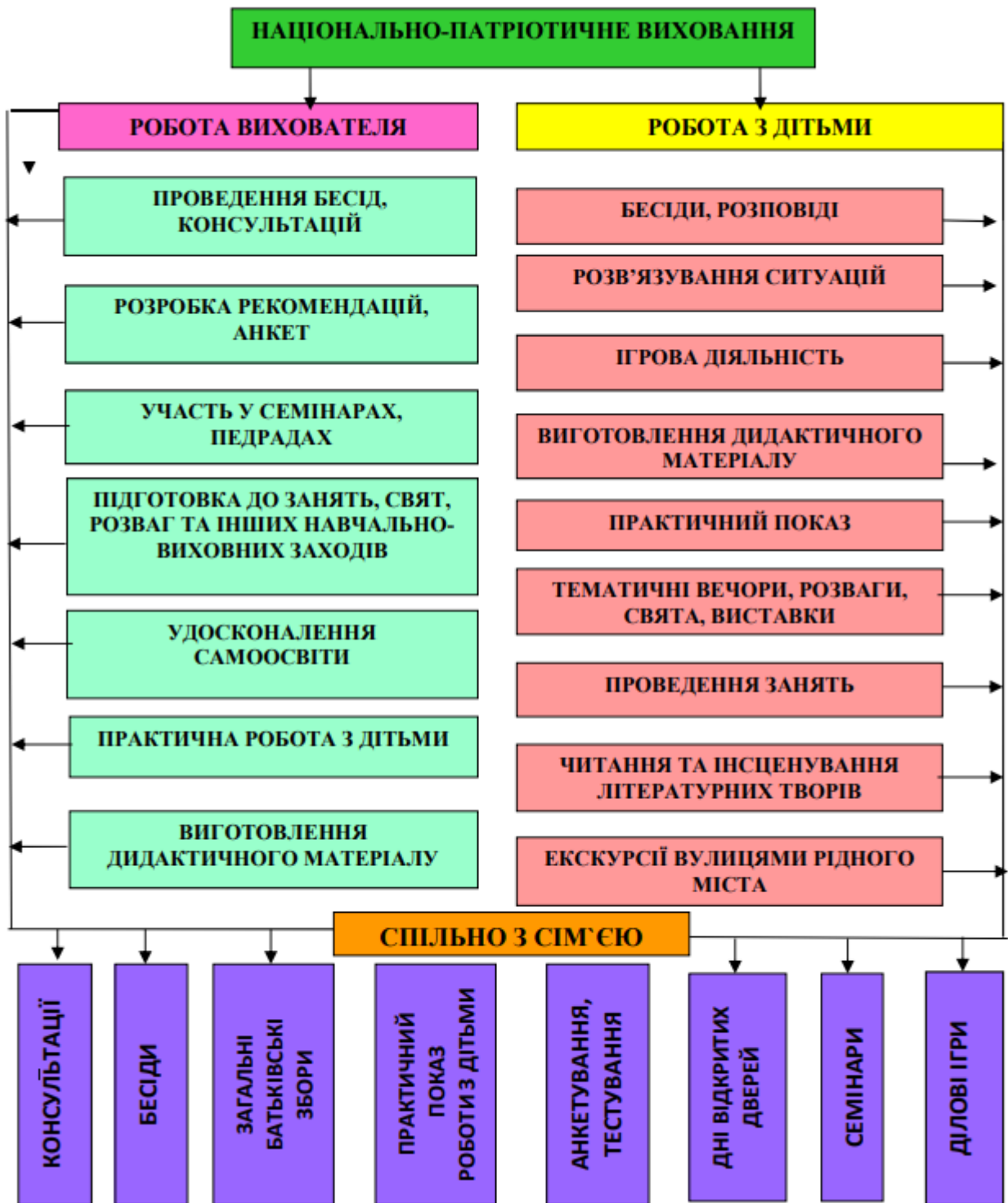
Ці ідеї можна використовувати у всіх аспектах дитячого навчання; їх можна додати до будь-якої частини дошкільної програми. Наприклад:

- прогулянки та екскурсії, щоб діти краще пізнали своє місто;
- обговорення правил безпеки у міському середовищі;
- спільна робота на майданчику;
- розвиток естетичного смаку через читання книг про місто та обговорення важливих подій;
- розгляд картинок, що відображають культуру та історію міста;
- створення журналів або книжок про місто;
- обговорення та розповіді про професії батьків;
- участь у міських заходах разом з батьками та вихователями [53, с. 41].

Елементи патріотичного виховання дітей у дошкільному віці, такі як мова, музика, природа, ігри, іграшки, мистецтво, слово, фольклор і традиції, слід використовувати в різноманітних форматах у дошкільних закладах. Важливо, щоб це була систематична робота, в яку включені всі учасники освітнього процесу (рис.2) [54].

Рисунок 1.2

Система роботи з національно-патріотичного виховання

Ось декілька методів національно-патріотичного виховання у дошкільних закладах:

- Організація тематичних свят: від «Дня прапора» до «Дня міста».

- Проведення спортивних змагань з патріотичним нахилом.
- Створення міні-музеїв народознавства в групах.
- Виставка малюнків дітей та батьків на тему «Україна єдина!».
- Організація ігрових практикумів з участю батьків.
- Проведення ділової гри для педагогів на тему історії України.
- Педагогічні конференції для педагогів та батьків про патріотичне виховання.
- Читання літератури з патріотичною тематикою.
- Зустрічі з учасниками військових дій [55, с. 97].

Використання різних методів допомагає досягти високих результатів у вихованні дітей дошкільного віку.

1. Методи формування уявлень та оцінок у дітей включають спостереження, екскурсії, бесіди, читання літератури, розгляд ілюстрацій, перегляд фільмів та музики, а також рухливі ігри.

2. Діти отримують практичний досвід морально-патріотичної поведінки через активне спілкування з дорослими й ровесниками під час спільної діяльності, такої як корисна праця та допомога людям похилого віку [56].

Висновки до розділу 1

Патріотизм, як визначено в Українському педагогічному словнику, є одним із найглибших громадянських почуттів, що означає пристрасть до батьківщини, відданість своєму народові та гордість за культурні досягнення нації. Це виявляється через активну участь у діяльності, спрямованій на процвітання та захист національних інтересів. Виховання національної гордості є ключовим елементом дошкільної роботи з дітьми, де вони формують свої патріотичні погляди та переконання під час вивчення різних предметів.

Основна мета національного виховання полягає в передачі молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, соціальної ментальності та унікального світогляду. Також вказуємо на те, що саме на цій основі будуть формуватися особистісні якості громадянина України, включаючи духовність, національну самосвідомість, моральну, художньо-естетичну, трудову, фізичну, правову та екологічну культуру. Важливою громадянською рисою є формування національної самовідданості, патріотичних почуттів до рідної землі та свого народу, а також готовність працювати в ім'я України

Отже, сьогодні національно-патріотичне виховання дітей та молоді важливе для навчальних закладів, їх головна мета - формувати моральні цінності, активну позицію, правила співіснування та єдність, готовність до активної участі в житті країни.

У віці від 3 до 7 років формується потенціал для подальшого розвитку дитини, включаючи її духовно-моральну базу, емоції, мислення та адаптацію в суспільстві. Цей період особливо сприятливий для впливу, оскільки враження, сприйняті дитиною, можуть залишитися в її пам'яті надовго. Тому це важливий час для початку патріотичного виховання, щоб дитина любила свою Батьківщину та свій дім протягом усього життя.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗДО У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Експериментальне дослідження проблеми патріотичного виховання дошкільників

У нашому емпіричному дослідженні ми аналізували взаємодію у національно-патріотичному вихованні дітей дошкільного віку. Основні цілі експерименту були такі:

- 1) Створення критеріїв та показників для оцінки національно-патріотичного виховання дітей цього віку.
- 2) Розробка методів діагностики та їх включення до дослідження.
- 3) Аналіз результатів для визначення рівня національної вихованості серед дітей дошкільного віку.

Необхідно визначити критерії, показники та рівні патріотичного виховання дітей дошкільного віку для партнерської взаємодії. Для оцінки такого виховання слід використовувати комплексний підхід з критеріями й показниками, що вимагає наукового обґрунтування.

Відповідно до досліджуваних явищ, національно-патріотичну вихованість визначають через різні показники, такі як знання про родові зв'язки та історію країни, вираженість почуттів стосовно батьківщини та ціннісне сприйняття нації, а також наявність патріотичних прагнень і ставлення до рідного краю та народу.

У своєму дослідженні А. Карнаухова розробила критерії та показники національно-патріотичної вихованості, включаючи знання про народні традиції, обряди, звичаї, музичний і танцювальний фольклор, творчість відомих митців

та народне декоративно-ужиткове мистецтво рідного краю, а також інтереси та бажання учнів вивчати художні цінності свого народу [57].

У своєму дослідженні О. Копилова встановила критерії та показники:

1. Знання про патріотичні відносини між людьми та розуміння понять "патріотизм", "Батьківщина" і т.д.

2. Вияви національного менталітету, ставлення до країни, інтерес до історії та духовної культури, єдність.

3. Уміння виконувати національні обряди, повага до національних традицій, реальна турбота про своє та народне благо [58].

У своєму дослідженні М. Кривоніс вказав чотири основні аспекти національно-патріотичної вихованості: когнітивний, етноідентифікаційний, емоційно-мотиваційний і практичний [59, с. 104].

Лижник О.М., використовуючи художню літературу, визначив критерії та показники національних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Серед них – знання про малу Батьківщину, державні та народні символи, а також основну ідею усної народної творчості [60, с. 65].

Ми встановили критерії та показники національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, які включають:

1. Усвідомлення поняття патріотизму, включаючи любов до Батьківщини, національної символіки, історії та прав і обов'язків.

2. Бажання виражати патріотизм через повагу до країни, родини, історії, традицій та мови.

3. Виявлення патріотизму у поведінці через участь у традиціях та дотримання суспільно корисних правил.

Діти старшого дошкільного віку розподіляються за рівнями національно-патріотичної вихованості: високий, середній і низький. Ті, хто має високий рівень, проявляють багато знань і розуміння патріотизму, знайомі з

національними символами, святами та традиціями. Вони знають видатних особистостей своєї країни, відомі історичні події, поважають свої права й обов'язки, пишаються досягненнями Батьківщини, дотримуються суспільних норм, беруть активну участь у святкуваннях та демонструють патріотичність через виконання культурних активностей.

Рівень знань та уявлень старших дошкільнят про патріотизм вказує на середню національно-патріотичну свідомість. Діти знайомі з деякими українськими героями, але можуть плутати історичні події. Вони розуміють свої права та обов'язки, але не повністю. Хоча вони виявляють любов до Батьківщини, сім'ї та традицій, не завжди використовують державну мову. Деякі з них не зацікавлені у державних святах, але виявляють патріотизм через культурні активності, такі як вірші, малювання символів та спів патріотичних пісень. Вони не завжди дотримуються суспільних правил у різних ситуаціях.

У старших дошкільників відсутні знання про патріотизм, державні символи та історичні події. Вони не розуміють важливості своїх прав і обов'язків, уникають використання державної мови і не цікавляться державними святами. Діти не виявляють патріотичних почуттів через культурні прояви, такі як вірші, малювання та спів патріотичних пісень, і не розуміють необхідності дотримання суспільних правил.

Аналізуючи рівні національно-патріотичного виховання, ми виявляємо, що перехід між ними відображає якісні зміни. Теоретичне дослідження дозволяє оцінити ці рівні виховання у старших дошкільників. Ми використовуємо структурований підхід для розкриття критеріїв та показників цих рівнів. Це полегшує проведення експерименту з вищою якістю. Ми успішно розробили експеримент для вивчення рівня національно-патріотичного виховання у старших дошкільників (Додаток А).

Цілі програми включали визначення експериментальної бази, вибір методів діагностики та дослідження рівня національно-патріотичної вихованості у дітей старшого дошкільного віку. Діагностика передбачала систематичні дослідницькі процедури, які були відповідні поставленим завданням. У дослідженні брали участь 18 вихователів та 20 дітей старшого дошкільного віку, включаючи 11 дошкільників і 9 дітей молодшого шкільного віку, а також 20 батьків.

Програма дослідження національно-патріотичної вихованості старших дошкільнят включає:

- Оцінка рівнів патріотичного виховання за певними критеріями.
- Використання таких інструментів як:
 - Гра "Державні та народні символи".
 - Бесіда "Гордість країни" і "Було/не було".
 - Гра-вправа з морально-правовими ситуаціями.
 - Бесіда "Моя родина".
 - Бліц-опитування "Досягнення".
 - Бесіди про українські традиції, народні свята та надбання України.

Ми прийшли до висновку, що для кожного аспекту національно-патріотичного виховання маємо свій набір критеріїв. Ці критерії використовувалися при створенні методів оцінки. У додатку Б наведено завдання для визначення рівня національно-патріотичної вихованості у старших дошкільників.

На основі визначених критеріїв розроблено завдання для визначення рівнів національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Початок оцінки стався з першого критерію - "уявлення про патріотизм". Ми розглянули такі показники як розуміння поняття патріотизму, включаючи

любов до країни, її народу та символіки, а також знання і розуміння історії, традицій та обов'язків.

Використовуючи гру "Державні та народні символи", ми оцінили знання дітей про символіку України. Діти отримали аркуш з різними символами та гербом, після чого їм потрібно було визначити національні символи. Потім вони пов'язували народні символи з гербом. У завершення гри діти слухали кілька гімнів і піднімали прапор, коли чули гімн України.

Результати перевірялися за системою балів:

2 бали за впізнавання гімну без помилок,

1 бал за виконання завдання з помилками або ваганнями,

0 балів, якщо дитина мала проблеми з розумінням символіки та вибором гімну.

Ми використовували бесіди "Гордість країни" і "Було/не було", щоб визначити рівень знань про народні та сімейні традиції, історичні події та видатних людей України серед дітей. Ми представили портрети Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Франка, Григорія Сковороди та Богдана Хмельницького, а також протокольний аркуш. Для початку кожна дитина проходила особисту бесіду, під час якої вихователь визначав, скільки відомих українців знає дитина. Потім дитині ставили запитання про портрети та відомих особистостей, а також про історичні події, щоб оцінити їхні знання.

Результати оцінювалися за певною системою балів, де:

2 бали вказували на глибокі знання та цікавість;

0-3 бали — на помилки;

1 бал — на загальну впевненість з іноді плутаними деталями;

4-6 балів — на помилки;

більше 7 — на недостатні знання.

Для оцінки рівня усвідомлення прав та обов'язків, ми використали групу вправу, в якій діти розв'язували ситуації, пов'язані з моральними принципами. Мета полягала у визначенні рівня знань дітей про права та обов'язки, такі як повага до державних символів, збереження природи, та повага до рідних. Для проведення гри, дитина отримувала дозвіл від вихователя. Вихователь описував різні ситуації, що траплялися з іншими людьми, та запитував думку дитини про те, чи правильно вони діяли. Для вираження згоди чи несхвалення дій використовувались два смайлики: усміхнений та сумний. Після обговорення ситуації вихователь та дитина виставляли смайлики на стіл для порівняння відповідей та обговорення причин.

Ситуація:

1) Двоє хлопчиків, побачивши український прапор, почали гратися з ним, а потім хтось пропонував відірвати частину для себе.

2) Сім'я Іваненків висадила кілька маленьких дерев поруч із будинком. Марія була горда за свою сім'ю і сказала, що чекатиме, поки дерева виростуть.

3) Дитина, яка грала м'ячем, впала у калюжу, але не змогла його витягнути. Дмитро, побачивши це, просто посміявся і пішов далі.

Оцінка:

2 бали - дитина розуміє свої права та обов'язки та може пояснити, чому грає.

1 бал - дитина не завжди розуміє національні права та обов'язки, але може пояснити, чому грає.

0 балів - дитина не має уявлення про права та обов'язки країни та не може пояснити, чому грає.

Критерії "прояву патріотизму" включають любов до Батьківщини, почуття до людей та країни, цінність родини, історична свідомість та гордість за досягнення країни, а також повагу до державної мови та традицій. Через бесіду

"Моя родина" ми визначаємо, наскільки дитина цінує і знає історію своєї родини. Для цього використовується дерево сім'ї та фотографії різних членів сім'ї, які діти можуть використовувати для створення дерева та розповіді цікавинок про них.

Оцінка результатів:

2 бали: дитина розуміє суть "сім'ї" і "сімейних традицій", активно розповідає про своїх родичів з позитивним настроєм.

1 бал: розуміння "сім'ї" присутнє, але дитина потребує допомоги в описі родини та їхніх традицій.

0 балів: дитина не використовує свої знання відповідно до очікувань, висловлюється лише за значної допомоги.

Метод «Досягнення» використовувався для визначення рівня гордості дитини за досягнення її країни. Ми використали фотографії відомих особистостей та подій, таких як перший космонавт України, участь у «Євробаченні», визнані футболістом Андрієм Шевченком, братами Кличками та Олександром Усиком, для цього опитування.

Дитина відповідає на питання про досягнення:

- Як вона розуміє слово «досягнення»?
- Чи вважає вона, що багато людей в країні досягли успіху?
- Які події вона вважає результатом досягнень?
- Що б вона хотіла дізнатися більше?

Дитині показують фотографії з досягненнями країни й запитують, що вона про них знає.

Оцінка результатів:

2 бали – дитина знає багато та з гордістю розповідає про досягнення.

1 бал – дитина має інтерес до теми, відповідає з підказками.

0 балів – дитина нецікавиться темою та мало про неї знає.

Ми провели дискусію "Українські традиції" для вимірювання "позитивного ставлення до національних звичаїв та мови". Мета полягала в тому, щоб з'ясувати відношення дітей до своєї культури та мови. Для цього використовувалися протокольний аркуш і малюнок "День незалежності".

Дітям пропонується відповісти на запитання:

Діти, як ви ставитеся до української мови?

Яка мова вам більше до вподоби у мультфільмах і чому?

Як би ви почувалися, якщо всі українці говорили б тільки українською?

Чому День незалежності України особливий для вас?

А щодо рушників і вишиванок, що ви про них знаєте?

Оцінка:

2 бали - позитивне ставлення до української мови та святкових традицій;

1 бал - спроби користуватися українською, але іноді звертається до російської;

0 балів - негативне ставлення до української мови та відволікаючись розповіді про традиції.

Наведено критерій "прояв патріотизму у поведінці", що включає в себе: виявлення любові до Батьківщини, народу та країни; участь у народних і сімейних обрядах; дотримання корисних правил у різних сферах; та активна участь у патріотичних заходах. Ми використали бесіду "Державні свята", щоб визначити рівень участі в народних та сімейних традиціях. Мета полягала в тому, щоб з'ясувати, чи бажає дитина брати участь в цих обрядах. Для цього використовувалися картки з Днем українського козацтва, Днем незалежності та Днем українського прапора.

Проведення: Діти витягують картки зі святами, відповідають на питання вихователя щодо їх значення та участі в них, а також розповідають про власне

сприйняття свят. Батьки також заповнюють анкету для визначення рівня знань та участі дітей у святкуванні.

Оцінка:

2 бали - дитина активно бере участь у святкуванні, знає багато свят та долучається до традицій.

1 бал - дитина не так активно бере участь у традиціях, знає лише деякі свята і приєднується лише до відомих.

0 балів - дитина мало знає про свята та не цікавиться участю в традиціях.

Для оцінки зацікавленості дітей у національних подіях ми використовували інтерв'ю "Надбання України". Мета - визначити, чи хочуть діти брати участь у спільних заходах з національною тематикою, чи проявляють вони патріотичні почуття через культурні прояви, такі як вірші, малюнки та співи. Для цього використовуються різноманітні матеріали, такі як папір, олівці, фарби та фотографії українських художників. Дітям пропонують згадати українські пісні та вірші, та розпитують про їх знання та враження.

Оцінка результатів:

2 бали - дитина вміє 4-5 українських пісень, з радістю співає та активно долучається до патріотичних заходів.

1 бал - дитина не дуже бажає, але досить активно бере участь у патріотичних заходах групи, вміє 2-3 українські пісні та може їх заспівати, а також знає український вірш. Часом потребує допомоги вихователя.

0 балів - дитина не знає 1-2 українських пісень та не може згадати українських віршів, не має бажання брати участь у колективних патріотичних заходах і потребує допомоги вихователя.

Ми використовували випадки порушень суспільних норм для визначення рівня дотримання правил у різних сферах. Мета полягала в розвитку навичок

аналізу та оцінки таких ситуацій. Для цього ми використовували протокольні аркуші та збірку текстів з прикладами проблем.

Після ознайомлення вихователем дітей зі ситуацією, діти стикаються з рішеннями, такими як:

1. Чи дія брата Маші є прийнятною у ситуації у парку? Яким чином вчинила б Маша?

2. Чи є схоплення цукерок Олею та їх приховування відповідальною поведінкою? Як Маша реагувала на пропозицію Олі?

3. Чи було вірно, що Сашко сміявся з нової дівчинки? Яким чином він міг би діяти по-іншому?

Результати перевірки:

2 бали - якщо дитина може обґрунтувати свій вибір, аналізуючи й оцінюючи порушення моральних норм в українському суспільстві правильно.

1 бал - якщо дитина в цілому правильно аналізує й оцінює порушення моральних норм в українському суспільстві, але може спочатку сумніватися у своєму відповіді, що може призвести до простого пояснення свого рішення.

0 балів - якщо дитина неправильно оцінює та аналізує ситуацію через порушення моральних норм у суспільстві в Україні, подекуди можуть діяти так само.

Після завершення діагностичних завдань обчислено загальні результати кожного завдання. Оцінка державної вихованості дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на загальному балі, що поділяється так:

18–13 - високий рівень;

12–8 - середній;

7-0 - початковий.

За допомогою педагогічної діагностики виявляються тенденції, сильні та слабкі сторони патріотичного виховання у взаємодії партнерів.

Критерії патріотизму та їх показники використовувалися для оцінки рівня національно-патріотичної вихованості у дітей дошкільного віку. Рівні визначалися як високий, середній і низький. Нижче наведено процедуру діагностики цього рівня.

Після завершення дослідження порівняли динаміку в експериментальній та контрольній групах щодо національно-патріотичної вихованості дітей дошкільного віку. На заключному етапі аналізу результатів навчання всіх учасників, включаючи дітей, батьків і педагогів, застосовували діагностичні інструменти, які використовувалися на початковому етапі експерименту. Це дозволило зробити висновки про зміни в рівнях патріотичної вихованості завдяки спільній діяльності педагогів і батьків у цьому напрямі.

Контрольний аналіз проводився для виявлення змін у рівні національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку та оцінки взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками щодо цього. Оцінка включала критерії "уявлення про патріотизм", "бажання проявляти патріотизм" та "прояв патріотизму у поведінці", як результат удосконалення навчального процесу.

Загальні результати на констатувальному етапі

Рівні	Експериментальна група (у %)	Контрольна група (у %)
Високий	32,22	30,89
Середній	43,24	40,97
Початковий	24,54	28,14

Після впровадження експериментальної методики дослідження ми виявили підвищення рівнів національно-патріотичної вихованості серед

старших дошкільнят. Надалі будемо розглядати результати контрольних зрізів, щоб виявити зміни в їх вихованні. У таблиці 2.1 представлені дані про уявлення про патріотизм у експериментальній та контрольній групах.

Таблиця 2.1

Рівень національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку за критерієм «уявлення про патріотизм».

Рівні	Експериментальна група (у %)	Контрольна група (у %)
Високий	50,4	30,28
Середній	45,04	45,87
Початковий	4,56	23,85

Після аналізу досліджень обох груп виявлено, що в експериментальній групі було 50,4% дітей, а в контрольній — 30,28%. Також у експериментальній групі 45,04% мали середній рівень, порівняно з 45,87% у контрольній. Відзначені значні різниці у категорії з низьким рівнем: лише 4,56% в експериментальній групі, у той час як у контрольній ця цифра складала 23,85%.

Результати оцінки "патріотизму" вказують на успішність першого етапу дослідження. Зокрема, ефективність проектної діяльності, включаючи використання дидактичних ігор і ситуативних вправ, сприяла взаємодії між вихователями та батьками. Діти старшого дошкільного віку в цій групі значно підвищили свій патріотизм.

Проект "З любов'ю до Вітчизни" був короткочасним, але вразив під час оцінки національно-патріотичного виховання старших дошкільнят за допомогою різноманітних заходів з батьками, використовуючи традиційні та новаторські підходи.

Мета проекту полягала в проведенні заходу «Ігри патріотів» для вихователів і батьків. Ми спостерігали за учасниками, їх зацікавленістю у патріотичному вихованні та знаннями про те, як вони працюють з дітьми у цьому напрямку. Учасників поділили на команди, які отримали різні інформаційні матеріали згідно з правилами гри. Капітани кожної команди "відвідали" інші команди, щоб отримати повідомлення згідно з їхніми картками. Потім капітани мали десять хвилин, щоб засвоїти інформацію та підготувати двадцять тестових запитань для суперників. У грі зазвичай брали участь чотири команди, що становило до восьмидесяти запитань. Команди по черзі задавали питання своїм суперникам та відповідали на них. Після закінчення гри гравці висловили своє задоволення від емоцій та взаємодії, домовившись про подальші зустрічі.

У рамках проекту ми організували захід «Зустріч з Музеями», координуючи участь батьків через Вайбергрупи та соціальні мережі. Ми висунули завдання: розробити карту українських музеїв, збирати цікаві факти про експонати та їх значення для суспільства, віртуально відвідати музей як екскурсовод, і надихати дітей на створення колажів на тему «Музей народознавства».

Це призвело до зростання національної гордості у дітей у тестовій групі. На графіку видно показники за патріотичність.

Таблиця 2.2

Рівень національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку за критерієм «бажання проявляти патріотизм»

Рівні	Експериментальна група (у %)	Контрольна група (у %)
Високий	52,2	30,28
Середній	41,44	39,44

Початковий	6,36	30,28
------------	------	-------

Під час аналізу даних ми встановили, що учасників експериментальної групи становили 52,2%, тоді як у контрольній - лише 30,28%. У той же час, учасники експериментальної групи досягли результату 41,44%, порівняно з 39,44% в контрольній групі. Виявлено, що результати в експериментальній групі були низькими на 23%, а саме 6,36% в порівнянні з 30,28% у контрольній групі.

Дані в таблиці 2.2. відображають ефективність дослідження через організаційно-педагогічні заходи. Активна робота з учасниками експериментальної групи спрямована на підвищення національно-патріотичної вихованості дітей, особливо у бажанні проявляти патріотизм, покращила результати.

Діти з експериментальної групи жваво визначали "сім'ю" і розповідали про сімейні традиції під час бесіди. Вони не лише відзначали свята, але й звертали увагу на прийняття нових традицій. Наприклад, у сім'ї Олени М. є традиція "Патріотичне намисто", де обговорюють новини про патріотичне виховання. Діти та батьки обмінюються цікавими і корисними історіями.

Додатковий приклад: у сім'ї Андрійка А. - "Дошка побажань". Батьки встановили на кухні звичайну дошку з різнокольоровою крейдою. Щодня всі члени сім'ї пишуть один одному побажання. Часом з'являються незрозумілі слова, які тато або мама пояснюють. Останнім словом було "міцність духу". Батьки пояснили, що це означає впевненість у собі або витривалість. Михайлик пояснює це іншим дітям. Взаємодія вихователів з батьками була через групові та індивідуальні зустрічі та заходи, такі як "Українці разом".

Вплив "Веселих посиденьок" на емоції дітей був помітний. Вистава лялькового театру, підготовлена вихователями та батьками, вразила малих

глядачів. Інтерактивна участь була ключовим елементом події, а реакція дітей, які не знали про участь батьків, була особливою.

Вихователь діяв як посередник між дітьми та ляльковими героями під час ігор. Діти активно взаємодіяли з історією, відповідали на питання вчителя та лялькових персонажів. По закінченню вистави вони були здивовані побачивши своїх батьків. Такі спільні дії важливі в сучасному світі та корисні для батьків і педагогів.

У нашому аналізі контрольної групи не виявлено значних відмінностей у результатах першої частини дослідження. Діти не виявляли бажання ділитися інформацією про сімейні традиції та свята. Виникали проблеми та відволікання, включаючи малюнки з патріотичною тематикою. Результати прояву патріотизму у поведінці представлені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Рівень національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку за критерію «прояв патріотизму у поведінці»

Рівні	Експериментальна група (у %)	Контрольна група (у %)
Високий	54,05	32,12
Середній	43,24	37,6
Початковий	2,71	30,28

У аналізі прояву патріотизму у поведінці був проведений порівняльний аналіз між експериментальною і контрольною групами, в результаті якого виявлено, що у експериментальній групі проявили високий рівень патріотизму 54,05% дітей, порівняно з 32,12% у контрольній групі. Виявлено відмінність у

виявленні середнього рівня патріотичної вихованості: 43,24% у експериментальній групі і 37,6% у контрольній.

Покращення результатів було помічено у фіксації низькорівневих даних: лише 2,71% дітей з експериментальної групи та 30,28% з контрольної групи, де не проводилася робота з батьками чи дітьми, мали низький рівень патріотичної вихованості.

Експериментальна група виявила значні зміни, як показано в таблиці 2.3. Діти виявили захоплення читанням віршів, малюванням державних символів, співом патріотичних пісень та іншими способами виявлення патріотизму. Вони активно брали участь у всіх заходах і демонстрували бажання виконувати головні ролі під час музичних занять, інсценізуючи народні пісні. У той же час діти з контрольної групи не виявили такого самого рівня впевненості під час виконання завдань, що стосуються впізнавання свят, особливо коли розглядали сюжетні картки.

У порівнянні зі стандартною групою, практично всі діти у тестовій групі активно знали назви свят, описували, як вони святкуються вдома, знали порядок свят за календарем і навіть вміли підготуватися до них. Такий успіх у національно-патріотичному вихованні дітей обумовлений взаємодією між вчителями та батьками, які належать до тестової групи.

Контрольний етап

Мета: оцінити зміни рівнів національно-патріотичного виховання у дітей.

Проведено повторну діагностику за тими самими критеріями, щоб й на констатувальному етапі.

Табл 2.4

Загальні результати на контрольному етапі

Рівні	Експериментальна група (у %)	Контрольна група (у %)
Високий	52,22	30,89
Середній	43,24	40,97
Початковий	4,54	28,14

Експеримент підтвердив ефективність інтерактивних та творчих методик у національно-патріотичному вихованні дошкільників. Взаємодія між батьками та вихователями в експериментальній групі сприяла глибшому залученню дітей до національних традицій і формуванню стійкого інтересу до української культури.

2.2. Педагогічні умови взаємодії сім'ї та ЗДО у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку

Вивчення теорії партнерської взаємодії у національно-патріотичному вихованні та аналіз особливостей цього процесу в дошкільних закладах дозволили сформулювати організаційно-педагогічні умови, які сприяють його успішній реалізації. У термінології педагогіки, поняття "умова" означає "обставину, за якої відбувається якийсь процес", як це визначено в словнику базових понять курсу "Педагогіка". Згідно з дослідженнями О. Єжова, умови розглядаються як "обставини, які є необхідними і достатніми для реалізації потенціалу, закладеного в конкретному процесі".

Соціальні чи природні процеси працюють ефективніше або менш ефективно залежно від конкретних умов. Вона розглядає педагогічні умови як обставини та правила, які виникають внаслідок педагогічної діяльності [61, с. 67]. Ф. Ключев та А. Найна визначають "педагогічні умови" як "сукупність

об'єктивних можливостей щодо змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічного керівництва та матеріально-просторового середовища, які сприяють успішному вирішенню поставлених завдань та досягненню цілей".

Педагогічні умови як збір спеціально відібраних «форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, які об'єктивно виникли або суб'єктивно створені і необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети» [62, с. 19].

На цьому сучасному етапі спільної діяльності родини та дошкільного навчального закладу наступні умови вважаються основою: батьки та педагоги спільно працюють у вихованні та навчанні дітей; батьки та педагоги повинні мати спільне розуміння цілей і завдань виховання та навчання дітей; важлива підтримка, повага та довіра до дитини як з боку батьків, так і з боку педагогів; батьки та педагоги повинні бути обізнані з виховними можливостями організації дошкільної освіти, а також її проміжними та кінцевими результатами [63, с. 59].

Після аналізу результатів експерименту та вивчення думок вчених щодо поняття "організаційно-педагогічні умови" були визначені та обґрунтовані такі фактори:

- підвищення професійних навичок вихователів у справі національного виховання старших дошкільнят;
- спрямування дошкільних закладів та сімей на розвиток громадянських цінностей у старших дошкільнят;
- застосування різноманітних методів співпраці між педагогами та батьками, які спрямовані на формування національно-патріотичної свідомості у старших дошкільнят, як традиційних, так і новаторських.
- осучаснення методів патріотичного виховання в контексті Позитум-підходу.

Покажемо всі необхідні умови організації та педагогічного процесу.

Загальний контур професійної діяльності вихователів дошкільної освіти, зазначений О.В.Марчуном, обґрунтовує вибір основної організаційно-педагогічної умови – підвищення професійного рівня вихователів у сфері національно-патріотичного виховання старших дошкільнят. Ця умова передбачає розвиток ціннісних орієнтацій та професійної етики, загальних та професійних здібностей, особистісних якостей, що є ключовими для цієї професії, а також знань і компетентності в цій галузі, професійних навичок та вмінь, а також технічних аспектів [64, с. 95].

У тому самому джерелі вказано, що рівень розвиненості компетентності вихователя дошкільного закладу виявляється у таких аспектах професійного досвіду: інноваційний (зорієнтований на впровадження новаторських методів навчання та свіжих педагогічних концепцій) та репродуктивний (виконання обов'язків, пов'язаних із новизною, з урахуванням елементів інновацій).

Ми приділяли увагу практичному досвіду, оскільки наша увага спрямована на розвиток національно-патріотичного виховання вихователів. Згідно з Інформаційно-аналітичним методичним центром, успішне формування професійно компетентних педагогів у контексті національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку залежить від рівня їх професійної майстерності та здатності до саморегуляції. Важливо, щоб вихователі мали необхідні знання, уміли адаптуватися до потреб дітей та вміли стимулювати їх творчість, а також успішно співпрацювали з батьками. Дослідження С. Матвієнко допомагає виокремити фактори, які сприяють успішній взаємодії між вихователями і батьками, такі як культура спілкування, доброзичливість та мотивація для співпраці. Також ми поділяємо думку С. Іваха, що взаємодія є ефективним методом спільної роботи з родинами на основі взаєморозуміння [65, с. 49].

Другою організаційно-педагогічною умовою визначено, що зусилля дошкільних закладів та сімей спрямовані на те, щоб діти старшого дошкільного віку розвивали патріотизм. Результати досліджень сучасних вчених пов'язані з вибором саме цієї організаційно-педагогічної умови. Наприклад, вчені (Г. Біленька, Н. Гавриш, С. Маршицька, О. Поляковський, В. Огозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр) зауважують педагогам не перетворювати заняття на «фабрику з формалізованого штампування...». Ми підтримуємо цю ідею, оскільки якість виховного процесу потребує не лише значних зусиль батьків і вихователів, але й постійного спостереження за потребами та здібностями дитини. Крім того С. Матвієнко підкреслює важливість діяти в інтересах дитини та стверджує, що «сутність взаємодії полягає в узгодженні в інтересах дитини вимог, дій дошкільного закладу і сім'ї як суб'єктів її виховання, активне залучення батьків до педагогічного процесу, надання допомоги педагогічному колективу дошкільного закладу». Завдяки взаємодії сім'ї та дошкільних закладів в освітньому процесі можна розвивати індивідуальність і розширювати творчі можливості не тільки дітей, але й вчителів і батьків [65, с. 52].

С. Матвієнко наголошує важливість ролі батьків і вихователів, вказуючи на необхідність зосередитися на моральному розвитку дітей, а не лише на їх інтелектуальному зростанні. С. Матвієнко висловлює думку про важливість виховання патріотизму та цінностей праці у дітей. Зазначається, що середовище, у якому зростає дитина, має вирішальний вплив на формування її поглядів та цінностей. Виховання національно-патріотичних почуттів у дошкільнят відбувається через приклад дорослих, оскільки діти вчаться емоційному ставленню до ідеалів та явищ з дорослих [66, с. 211].

В своїх дослідженнях вчені В.М. Ніколаєнко вказує на актуальність творчих форм роботи з батьками, які включають дітей та інших педагогів та працівників у сучасному світі [67, с. 39]. У цьому контексті розглядалися такі

форми роботи, як квести та сторітелінги, що використовувалися в рамках другої організаційно-педагогічної умови. Статті Т.Носачова, М.Волошина детально описують пригоди. Він стверджує, що квест означає "пошуки" англійською, є одним з основних типів ігор, де гравці повинні розв'язувати логічні завдання, щоб продовжувати сюжет [68, с. 11]. Для нашого дослідження вважаємо доцільним залучення батьків, які добре знають своїх дітей, їхні інтереси та бажання, до створення квесту на тему патріотизму спільно. Це дозволить провести цілеспрямований пошук, пов'язаний з пригодою конкретного героя, та вимагатиме від учасників – батьків і дітей – виконання завдань. Найчастіше використовуються такі види квестів: лінійний (поступове розв'язання завдань за задалегідь спланованим маршрутом) та штурмовий (учасники отримують завдання з підказками для його виконання, але самостійно обирають спосіб розв'язання та маршрут) [69, с. 4].

Ми повністю погоджуємося з думкою науковців, які вважають, що лінійні квести є найкращим варіантом для дітей дошкільного віку. У контексті сторітелінгу М.Волошина пропонує п'ять основних сюжетів, які можна змінювати під час роботи:

1. Класика. Основна структура включає головного героя, мету, перешкоди на шляху до неї, вирішення проблеми та результат. Цей варіант добре підходить для мотивації, пояснення процесів або явищ та визначення способів їх вирішення.

2. Боротьба з противником. Структура включає головного героя, ціль, зустріч з сильним ворогом, боротьбу та перемогу, а потім досягнення цілі. Ця історія дуже мотивуюча.

3. Про історію Попелюшки. Структура включає героя, незвичайну ситуацію, проблеми (або ворогів), чарівного помічника та щасливе вирішення

ситуації. Цей сюжет можна використовувати для мотиваційних промов, пояснень або порівняння процесів і явищ.

4. Дні байбаков. Структура включає героя, мету, дії героя та повернення до початкової точки, визначення правильної стратегії дій і досягнення мети. Цей сюжет корисний для роботи над помилками.

5. Проект. Структура включає героя, мету, зміни кількох місць і вирішення певних завдань, послідовне досягнення міні-результатів і триумф. Цей сценарій добре підходить для моделювання проблемних ситуацій, аналітичних задач і розвитку навичок [67, с. 40].

У нашому дослідженні на початковому етапі використовувалися всі п'ять сюжетів для створення програми патріотичного виховання для дітей старшого дошкільного віку. Важливо підкреслити, що реалізація другої організаційно-педагогічної умови передбачала активну співпрацю з батьками, які також були залучені до цього процесу. Для запровадження другої організаційно-педагогічної умови, спрямованої на забезпечення національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, ми запросили батьків та вихователів спільно працювати над створенням програми.

Третьою організаційно-педагогічною передумовою було встановлено використання як традиційних, так і новаторських методів взаємодії педагогів і батьків з метою формування національної свідомості у дітей старшого дошкільного віку. Під час роботи закладу вихователі та батьки старшого дошкільного віку дітей спонукуються спостерігати, обговорювати свої дії, думки та емоції. Якщо педагоги та батьки активно підтримують малюків, вони розпочинають виявляти інтерес до традицій, поважати державну символіку, вивчати історичні події України та інші аспекти. Важливим є обговорення під час вибору методів взаємодії батьків і педагогів. Це підтверджується дослідженням педагогічного партнерства та його основного принципу "діалог –

взаємодія – взаємоповага». Згідно з дослідниками, ключовими елементами взаємин повинні бути доброзичливість, позитивне ставлення і взаємна довіра. Педагогіка партнерства охоплює соціальне партнерство (збалансованість, добровільність зобов'язань, обов'язковість виконання угод) та лідерство (активність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність відносин). Ми працюємо над забезпеченням рівних можливостей для батьків і їхніх дітей. Ми вважаємо, що використання інтерактивних методів, що базуються на діалозі як основній формі спілкування, є ефективним у співпраці з батьками з метою втілення третьої організаційно-педагогічної умови. Усі аспекти комунікації реалізуються під час цієї діяльності: інформаційний - це передача та збереження інформації; інтерактивний - це організація та взаємодія в спільній діяльності; та сприйняття - це сприйняття та розуміння один одного [70, с. 98].

Наприклад, у взаємодії з батьками згадуються такі концепції, як "точка зору", яка включає групове обговорення психологічних або педагогічних проблем шляхом вільного обміну думками, де кожен учасник висловлює свою думку, а також "батьківський турнір", де батьки учасників отримують спеціальні домашні завдання, що підготовлені наперед і обговорюються щодо їх виконання. Для проведення турніру вибирається журі та ведучий. "Родинний аукціон" - це форма взаємодії з батьками, спрямована на активний обмін ідеями, думками, родинними виховними методами, їх захист та популяризацію. У нашій практиці ми використовували педагогічний всебічний підхід для співпраці з батьками та вихователями, що дозволило нам ознайомитися з народним педагогічним досвідом та досягненнями наукової педагогіки, враховуючи особливості виховання дітей у сім'ї, такі як соціальні, демографічні, світоглядні та етнографічні аспекти [71, с. 64].

Таким чином, запровадження третьої організаційно-педагогічної умови передбачало активну участь батьків у дослідницькій діяльності. Вихователі мали сприяти батькам у застосуванні сюжетно-рольових ігор, творчих занять тощо. Проєкт "З любов'ю до Батьківщини" включав у себе звичайні та новаторські методи співпраці між педагогами та батьками, спрямовані на виховання національно-патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Таким чином, було визначено ряд організаційно-педагогічних умов, спрямованих на ефективне національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку шляхом партнерської взаємодії між сім'єю та дошкільним навчальним закладом: підвищення професійної компетентності вихователів у справі національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку; спрямування виховних зусиль дошкільних закладів та сім'ї на підтримку національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку; впровадження як традиційних, так і новаторських методів співпраці [72].

Методи для успішного національнопатріотичного виховання дітей у дошкільних закладах включають:

- 1) Створення сприятливого середовища.
- 2) Використання належних програм та методик.
- 3) Інтеграція різних форм та методів навчання.
- 4) Оптимізація методичної роботи та використання сучасних засобів навчання.
- 5) Співпраця з іншими освітніми та науковими закладами.
- 6) Підтримка з боку управлінських служб.
- 7) Взаємодія з батьками для психолого-педагогічної підтримки дітей.

У дошкільному закладі створюється спеціальне середовище, що враховує потреби та можливості дітей цього віку. Педагогічний колектив обирає відповідні програми для навчання, враховуючи їх вікові особливості. Також

важливо врахувати народознавчий аспект у вирішенні питань облаштування простору закладу.

Необхідно дотримуватися принципів дошкільної освіти, змінювати оточення відповідно до потреб дітей та цілей заходів, враховуючи регіональні особливості. Розвивальне середовище надає можливості ознайомлення зі символами, традиціями, природними зонами та живим світом України [55, с. 98].

Можливість організації фрагментів природи та ландшафтів у приміщенні для заходів різного характеру, таких як свята, розваги, тематичні заняття з дітьми, майстер-класи тощо, що включають штучні споруди та декорації, такі як гірка з рослинами, декоративні криниці, хатки з гніздами лелек і т.д.

Необхідно створювати в групових приміщеннях «куточки» національно-патріотичного виховання з відповідними атрибутами, які регулярно оновлюватимуться відповідно до планування роботи, щоб залишатися цікавими та ефективними для дітей (рис.2.1, 2.2).

Рисунок 2.1

Методичні рекомендації щодо оформлення національних куточків у різних групах ЗДО представлено у додатках (Додаток В).

Програмне забезпечення освіти повинно враховувати потреби педагогів у впровадженні сучасних підходів до взаємодії з учнями. Національно-патріотичне виховання потребує наявності відповідних навчальних матеріалів: комплексних та окремих програм, методичних посібників та художньої літератури.

Завдання національно-патріотичного виховання відображено в комплексних програмах розвитку, виховання і навчання дітей, а також у програмі "Україна – моя Батьківщина" для дітей дошкільного віку.

Інтеграція різноманітних методів та форм роботи з дітьми у навчальний процес сприяє формуванню цілісного уявлення про моральні цінності та національну самосвідомість у дошкільників [60, с. 58].

Зокрема, у грі можна організувати творчі сюжетно-рольові та конструкторсько-будівельні заходи, а також режисерські ігри та драматизації. Також варто використовувати ігри з правилами, такі як дидактичні, рухливі, а також традиційні. У навчально-пізнавальній діяльності важливо проводити різноманітні заняття, включаючи гурткову та студійну роботу, індивідуальні завдання, спостереження і екскурсії у природному та культурному середовищі. Також корисні пізнавально-розвивальні бесіди, дидактичні ігри та проектна робота з народознавчого напрямку, яка залучає родини учнів.

Активно розвивається мовлення через різноманітні заняття та ситуації спілкування, включаючи індивідуальну та групову роботу та щоденні взаємодії. Діти залучаються до практичної діяльності через різноманітні завдання та роботу в колективі. Творчість підтримується за допомогою образотворчих, музичних та літературних занять, а також свят та художніх гуртків.

Активність можна сприяти, залучаючи до участі у фізичних заняттях, музиці, спортивних секціях, прогулянках, фізкультурних святах, туристичних походах та інших заходах з підтримання здоров'я та розваги.

Особлива увага потребує правильного підбору та поєднання методів психолого-педагогічної взаємодії з дітьми. Важливо уникати переваги словесних методів, активно залучаючи різні чуттєві аспекти навчання, щоб зробити освітній процес максимально зрозумілим. Треба постійно займати дітей різними видами діяльності, щоб розвивати їхні здібності.

З метою поліпшення якості освіти, систематично досліджується ефективність національно-патріотичного виховання у всіх аспектах їхнього життя (включаючи різноманітні форми та результативність). Чітко визначаються області аналізу, строки та відповідальність. Отримані результати враховуються при подальшому плануванні, вносяться зміни до поточного та

перспективного планування освітньої роботи з дітьми різних вікових груп [64, с.107].

Систематичний аналіз ефективності національно-патріотичного виховання дітей, включаючи їхні знання, вміння, ставлення та поведінку, сприяє розробці оптимальних стратегій та технологій для покращення освітнього процесу. Алгоритм оцінки цього виховного напрямку наведено у додатках (Додаток Г).

Для удосконалення методів роботи з персоналом, особливо з метою підвищення професійного рівня педагогів та поширення досвіду у національно-патріотичному вихованні, використовуються різноманітні форми організації методичної роботи в дошкільних закладах.

Традиційні форми зустрічей, такі як конференції, семінари, обговорення за «круглим столом», спільні діяльності дітей і обмін досвідом, сприяють розвитку педагогічної практики. Крім цього, обговорення новинок у психолого-педагогічній літературі та колективні консультації сприяють професійному зростанню.

Вихователь-методист у ЗДО повинен:

1. Організувати методичний кабінет для «Українознавства».
2. Розробити план занять з народознавства на рік для всіх вікових груп, зокрема з ознайомленням дітей з державною та національною символікою.
3. Надавати методичну підтримку педагогам у складанні планів та конспектів.
4. Контролювати та планувати відкриті заняття та взаємовідвідування.
5. Проводити семінари та інші методичні заходи з питань національно-патріотичного виховання.
6. Організовувати виставки та конкурси з народознавства та національної культури.

7. Створювати проблемні та творчі групи.
8. Вивчати та поширювати педагогічний досвід.
9. Розробляти критерії оцінки формування національної свідомості у дітей дошкільного віку [65, с. 140].

Керівник ЗДО має:

- забезпечити кваліфікованими вихователями;
- вносити питання організації виховання;
- організовувати навчання батьків;
- проводити тематичні заходи;
- організовувати екскурсії;
- контролювати якість засвоєння матеріалу;
- оцінювати роботу педагогів;
- контролювати діяльність педагогів;
- проводити річний контроль за вихованням.

Залучення педагогів до нетрадиційних методів навчання, таких як майстер-класи, клуби, лабораторії та інші форми, сприяє підвищенню їхньої кваліфікації та розвитку творчості. Крім того, важливо використовувати цікаві методи, такі як дайджести, виставки та інші інформаційні ресурси, для забезпечення колективу закладу необхідною професійною інформацією.

У навчальному процесі дошкільного закладу важливо готувати вихователів до вивчення дітьми символів, природи, історії та культури України, а також культурних особливостей різних етнічних груп, що відвідують заклад. Педагоги також повинні оволодіти основами народної педагогіки, поряд зі сучасними методиками, для ефективного навчання й виховання дітей в мультикультурному середовищі, а також для співпраці з батьками [70, с. 97].

В річному плані роботи дошкільного закладу визначено взаємодію з іншими освітніми, науковими, культурними та громадськими установами. Це

включає спільні заходи з педагогічними колективами інших навчальних закладів, проведення науково-практичних конференцій, семінарів та майстер-класів, тестування нових педагогічних підходів та експертизу інновацій у педагогіці.

Також важливо залучати дітей до участі у громадських і екологічних акціях, де вони можуть допомагати хворим, пораненим, сиротам і переселенцям, наприклад, роблячи листівки, збираючи іграшки і прикрашаючи дитячі майданчики.

Ознайомлення дітей з історією та культурою їхнього міста та країни може бути ефективно здійснене через екскурсії до різних типів музеїв, спільну роботу з педагогами та вихованцями дошкільних закладів і батьками, а також співпрацю за принципами музейної педагогіки.

Ефективне втілення завдань патріотичного виховання дошкільнят потребує підтримки з боку організаційних, консультативних та науково-методичних служб на різних рівнях управління.

Досліджувати роботу дошкільних закладів, організувати допомогу, підтримувати новаторство в колективах, сприяти інноваціям у педагогіці, шукати підтримку в науці, швидко приймати управлінські рішення для поліпшення ситуації, залучати спонсорів та громадські організації - це лише частина важливих кроків управління дошкільною освітою.

Організаційна та педагогічна робота у дошкільному закладі включає співпрацю з батьками щодо психолого-педагогічної просвіти та їх участь у навчальному процесі.

У формуванні патріотичної свідомості важну роль грає сімейне оточення, де діти вчаться любити і поважати свою Батьківщину через зв'язок з батьками, бабусями та дідусями, а також через вивчення історії та культури своєї родини, що нерозривно пов'язана з історією народу [54].

Розглядаючи сім'ю як ключовий чинник національного виховання дітей дошкільного віку, важливо враховувати, що вона є свого роду мікроколективом, побудованим на взаємодовірі між членами сім'ї. Від перших років життя родина може значно впливати на свідомість та почуттєву сферу дитини через спільність запитів, прагнень та взаємодії між її членами, а також через почуття відповідальності, допомоги та любові.

У родинному колі найбільш важливими народно-патріотичними цінностями для малюка є його батьки, бабуся та дідусь. З ними діти асоціюють свій будинок, рідні місця та рідну землю. Крім того, внутрішній сімейний діалог між різними поколіннями неперервний. Це не лише обмін інформацією, а й передача духовного досвіду та героїки минулого дітям та онукам, формування патріотичної свідомості, почуттів та переконань, а також виховання певної моральної поведінки.

Виховання патріотизму у дітей у сім'ї – складний і контраверсійний процес, який залежить від різних факторів, таких як фінансове забезпечення, соціальний статус та освітній рівень батьків, місце проживання, родинні традиції, кількість членів сім'ї і їхнє ставлення до дітей.

Мета виховання національно-патріотичних почуттів у сім'ї полягає у вирощуванні любові до рідного краю, міста або села, а також до Батьківщини, де народилась та виросла людина. Це також означає підтримку гордості за досягнення свого народу та сім'ї, а також за минуле і сучасне покоління співвітчизників, а також бажання захищати інтереси своєї родини та Батьківщини [51].

Отже, прихильність до власної родини, батьків, матерів, родичів, а також дотримання унікальних культурно-духовних звичаїв, які вони передали, відображає справжній патріотизм - важливий елемент, який формується у сімейному оточенні. У такому контексті взаємини в родині стають для дитини

ідеалом, де зароджуються почуття патріотизму, формується повага до батьків і роду, до сімейних традицій, а також любов до Батьківщини та власної землі.

Виховання у домашньому оточенні дітей як патріотів полягає у тому, щоб підтримувати, розвивати та спрямовувати їх бажання отримати й використовувати практичні знання з історії рідного краю, історії України та її народу, а також готувати до виконання свого громадянського обов'язку у захисті Батьківщини.

Джерелами виховання національного патріотизму є шанування рідної мови батька і матері, співання колискових пісень, зв'язок з рідною оселлю і садибою, пошана до Батьківщини, вивчення героїчного минулого народу та конкретні вчинки, спрямовані на збагачення матеріального і культурного добробуту народу. Досвід підтверджує: діти, що виростають у сім'ях, де ці цінності виховуються свідомо, успадковують славу своїх батьків, дідів, прадідів і народу в цілому.

Отже, сім'я представляє собою природне гніздо глибоких людських емоцій, де малюк вбирає основи моралі своїм серцем і душею, вчасно набуваючи відчуття доброти, чутливості та любові до рідного краю. У сімейному колі сприймаються особливим чином місцеві звичаї та традиції, рідна природа та спогади старших.

Патріотизм кожної малечі виростає із особливого середовища, яке створюється в рідному домі. Він витікає зі звичаїв, звуків і запахів, які нам відомі ще з дитинства. Неньчині пісні та ласкаві слова, рідна мова, поради батька та матері, казки бабусі та легенди дідуся, сімейні обряди та традиції - все це формує у нас любов до рідного краю. Вже в дитинстві в родині закладаються основи патріотичної свідомості: взаємоповага між членами сім'ї, доброта та любов. Важливо, щоб діти навчилися не лише приймати, а й віддавати любов, турбуватися про своїх близьких. У родині використовуються різноманітні

методи виховання: влада батьків, домашні обов'язки, духовне спілкування, праця та навчання, традиції та свята, а також засоби масової інформації [52].

Дійсно, розмови батьків з дітьми про Батьківщину мають велике значення. Вони найчастіше відбуваються в довірливій та прямій атмосфері, де кожне слово батька чи матері, дідуся чи бабусі про Батьківщину глибоко проникає в свідомість та серце дітей. Розповіді та спогади про патріотичні подвиги батьків, а також роздуми про минуле рідної країни, є важливими уроками мужності для малюків і передачею традицій від покоління до покоління. У такі моменти діти відчують себе часткою великої історії своєї країни. І не менш важливим є свідоме відзначення загальнонаціональних свят в родинному колі, таких як День Незалежності України та День Соборності.

Важливо відвідати святкові заходи або подивитися концерт, який сприятиме розвитку патріотичних почуттів у дітей. Бажано, щоб державні свята, події та історичні дати залишали враження на кожного члена родини - від найстаршого до наймолодшого. Батьки повинні виховувати у дітей повагу до державних символів: Гімну, Прапора, Герба України. Щоб прививати патріотичні почуття у дітей, самі батьки повинні мати їх. Тому рівень патріотичних почуттів батьків грає важливу роль у сімейному національно-патріотичному вихованні. Показ прикладу передбачає створення моделі для наслідування з метою оптимізації виховного процесу. Діти копіюють все – позитивне і негативне. Це зобов'язує батьків бути відповідальними, а також обережними у своїх діях. Чесність, правдивість, працьовитість, щедрість, скромність, совісність, розсудливість - все це позитивні приклади для наслідування. Якщо батьки чесно працюють на роботі або в іншій сфері, є порядними людьми, не мають шкідливих звичок, то вони мають високу репутацію. Тому вони мають моральне право очікувати від своїх дітей підтримки своєї честі, гідності та репутації своєї сім'ї як у навчанні, так і у

повсякденному житті. Завданням батьків є показати позитивний приклад, який дитина могла би наслідувати, адаптуючи найкращі якості [56].

Важливо навчати дітей про роль батьків як активних громадян, які сприяють майбутньому нашої країни. Це можуть бути спільні прогулянки містом, де батьки вказують на важливість чистоти та екології, а також бесіди про збереження навколишнього середовища для здоров'я і благополуччя всієї родини.

Важливо навчати дітей про роль батьків як активних громадян, які сприяють майбутньому нашої країни. Це можуть бути спільні прогулянки містом, де батьки вказують на важливість чистоти та екології, а також бесіди про збереження навколишнього середовища для здоров'я і благополуччя всієї родини.

Це може бути спільна активність біля двору: висаджування дерев та квітів, прибирання та оформлення, колективне зусилля для зроблення нашого міста чистим і привабливим. Розповіді батьків про їхню працю та користь для суспільства надають дітям можливість усвідомити важливість кожного в розвитку батьківщини та регіону. Виховний вплив батьків на дітей є постійним, навіть коли вони не спеціально щось роблять - просто своїми діями, прикладом, словами і т. д.

Шляхом спостереження за батьками, які є найближчими та авторитетними фігурами, малюк вбирає в себе норми поведінки, відношення до природи та співжителів, а також до рідного місця проживання. Ось деякі поради для батьків, які сприяють формуванню у дітей поваги та турботливого ставлення до їхнього рідного міста чи села:

Важливо, щоб діти розуміли, що вони не лише використовують багатства рідної землі, але й активно сприяють їх створенню та захисту. Якщо ви дійсно хочете, щоб ваші діти полюбили своє рідне місто і батьківський будинок, якщо

ви бажаєте, щоб вони були готові берегти і розвивати багатства рідного краю, якщо ви мрієте про те, щоб аромат квітучих каштанів і бузку нагадував їм про рідні двері у дорослому віці, не забудьте про наступне:

- Під час прогулянки вулицями свого міста розповідайте про визначні місця, які знаходяться там.
- Поясніть дітям, чому саме ця вулиця має таку назву.
- Відвідайте разом з усією родиною музей місцевої історії. Після екскурсії обговоріть з дітьми все, що вони побачили.
- Відвідайте бабусь та дідусів і розпитайте, що вони знають про історію міста. Попросіть поділитися цікавими легендами та історіями, які вони знають. Запишіть їх, а потім розкажіть дітям.
- Здійсніть прогулянку з дітьми до визначних місць міста, а ввечері пропонуйте їм намалювати свої враження.
- Звертайте увагу на чистоту та порядок у місті. Поговоріть з дітьми, як вони можуть допомогти зробити місто охайним і привабливим.
- Посадіть разом з дітьми квіти та дерева біля свого будинку і доглядайте за ними разом.
- Більше розповідайте своїм дітям про визначних особистостей, які проживали чи проживають у вашому місті.
- Представте дітям звичаї та традиції вашого краю.
- Якщо ви бажаєте внести в душу вашої дитини зерно духовності та любові до рідного міста, використовуйте слова, співайте, читайте та розмовляйте з нею мовою найкращих творів українського фольклору та видатних вітчизняних поетів і письменників.
- Запропонуйте вашим дітям намалювати своє місто майбутнього.

- Створіть сімейний фотоальбом "Я та моє місто". Разом з дітьми вигадайте вірші про рідне місто та запишіть їх під фотографіями. Нехай ваші діти виростуть гідними представниками свого рідного краю та міста [57].

Взагалі, під час подорожей дорогами нашої країни, батьки та діти мають можливість ознайомитися з рідною землею, її культурою та історією. Вони відвідують меморіальні комплекси, які захоплюють їхні серця емоційною силою, спонукаючи відчувати скорботу за полеглих та висловити повагу до тих, хто віддав життя за свободу та незалежність. Правильно організовані такі подорожі можуть мати надзвичайно важливе значення у патріотичному вихованні дітей.

Необхідно залучати молодших українців до вивчення української літератури та мистецтва. Після ознайомлення з патріотичними творами, репродукціями картин, фільмами, прослуховуванням музики, співом пісень, спостереженням за танцями та виставами національно-патріотичного спрямування діти проявляють живий інтерес. Важливо, щоб батьки усвідомлювали позитивний та негативний вплив літератури, мистецтва та інформації на національно-патріотичне виховання своїх дітей.

Важливе значення у патріотичному вихованні мають традиції та звичаї, які передаються від сім'ї дошкільнятам. У кожній сім'ї існують унікальні особливості, які формують специфічну атмосферу в ній. Це можуть бути навіть невеликі деталі, такі як традиція щоденної вечері або спільного сніданку в неділю, особливі страви, жарти, різноманітні види розваг (велосипедні прогулянки, пікніки, ігри або перегляд фільмів) - все це формує особливий клімат родини.

Вчені досліджують сімейні традиції як встановлені в родині норми, манери поведінки, звичаї та погляди, що передаються з покоління в покоління і мають символічне значення для всіх членів родини. Наявність таких традицій

свідчить про те, що родина злагоджена, в той час як їх відсутність може вказувати на відсутність єдності та спільності серед членів сім'ї [52].

Одна з примітних характеристик сімейних традицій - це їх регулярність і повторюваність. Головним чином, цю стабільність забезпечують річні свята, релігійні обряди та народні звичаї. Водночас у кожній родині існують власні методи відзначення різних свят, виконання обрядів (таких як хрещення, весілля та інші) та святкування важливих подій (наприклад, об'єднання всіх членів родини на день народження або ювілей найстарших родичів). Ця регулярність і повторюваність дозволяє насолоджуватися не лише самим святом, а й очікувати його, розмірковувати, фантазувати про те, як все відбудеться. Такі дії зменшують тривогу членів сім'ї, надають відчуття опори і стабільності, що особливо важливо в сучасному світі, де панує несподіваність і стреси.

Саме в сімейному колі дитина вперше ознайомлюється з народними символами. Українськими символами є родинний дім, свіжий хліб, рушник з вишивкою, пісня матері, верба і калина, вишиванка, барвінок на хресті, писанка та лелека. Всі вони є нашими старовинними оберегами. Сім'я виховує почуття любові та поваги до них. Якщо під час сімейного обіду дитині показати, як потрібно берегти хліб, то вона вже у дитячому садочку, а потім у школі та в дорослому житті буде ставитися з повагою як до самого хліба, так і до людей, які його виростили, а також до землі, на якій він виріс, і до свого народу і краю

Взагалі, сімейні звичаї та ритуали мають важливе значення для стабільності та єдності родини. Вони є ключовим фактором, що зміцнює сімейну спільноту та зменшує тривогу серед її членів, допомагаючи кожному відчувати себе частиною чогось важливого та близького [55, с. 100].

Таким чином, для патріотичного виховання дітей в родині використовуються різноманітні методи та форми взаємодії з ними: розмови про минуле; подорожі по батьківщині; створення сімейних альбомів; залучення

дітей до сімейних обов'язків; знайомство з творами мистецтва та літератури; участь у святкуваннях національних та державних свят тощо. Якщо у родині є декілька дітей різного віку, варто вибрати методи патріотичного виховання, враховуючи індивідуальні потреби та особливості кожного з них.

Відповідно до положень законодавства України про освіту та дошкільну освіту, батьки несуть відповідальність за виховання, розвиток та навчання своїх дітей дошкільного віку, а держава забезпечує захист прав сімей та рівні можливості для всіх дітей у здобутті дошкільної освіти через різноманітні форми та підтримує батьків і опікунів у виконанні їх обов'язків. У рамках національно-патріотичного виховання дітей, дошкільні заклади мають забезпечувати активний зв'язок з родинами вихованців і залучати їх до участі у навчальному процесі, переконувати в перевазі виховного впливу сім'ї на формування патріотичних почуттів та громадянської свідомості майбутнього покоління, а також надавати батькам необхідні знання з психології та педагогіки.

З метою педагогічної освіти та ознайомлення батьків з освітньою діяльністю закладу в напрямі національно-патріотичного виховання дітей проводяться зустрічі батьків, на яких висвітлюються різноманітні методи та форми роботи з дітьми. Це включає майстер-класи вихователів, інструкторів з фізичного виховання, музичних керівників, керівників гуртків та інших фахівців, лекції, школи та клуби для батьків. Такі ініціативи сприяють популяризації ідей виховання та демонструють ефективні методи розвитку, виховання та навчання дитини.

Ціль дошкільного закладу щодо роботи з родинами вихованців полягає в тому, щоб перетворити батьків і члени сімей дітей на активних учасників навчального процесу, співробітників і спільників педагогічного колективу та самих дітей у їхньому повсякденному житті, яке має бути цікавим і корисним

для розвитку розуму і душі. Батьки повинні бути не лише гостями на заходах і не просто спостерігачами за досягненнями своїх дітей, але й активно впливати на їхній розвиток своїм власним досвідом і прикладом. Зусилля педагогів повинні бути спрямовані на підтримку ініціативи батьківської спільноти, співпрацю у розробці та виконанні спільних рішень щодо національно-патріотичного виховання дітей. Тому батьки і члени сімей вихованців залучаються до проведення роботи з дітьми і педагогами, включаючи майстер-класи та гуртки з народних ремесел, танців та музики, тематичні свята і заходи, театралізації, заняття, екскурсії та інші події для спільного часу проведення.

Напрямки співпраці з батьками для патріотичного виховання:

- представлення роботи дошкільного закладу щодо патріотичного виховання батькам;
- активізація батьків у співпраці та пошук стимулів для їхньої активної участі;
- організація різноманітних заходів з участю батьків;
- ознайомлення батьків з прогресом навчання та розвитку дітей (відкриті дні, тематичні заходи, інформування у батьківських куточках, опитування).

Один з прикладів співпраці педагогів та батьків - спільне створення міні-музею.

Міні-музеї, розміщені у дошкільних закладах, створюють особливу атмосферу для розвитку дитячої емоційної сфери, розширення їх культурного та національного світогляду і формування життєвої компетентності. Експонати в музеї мають відповідати віковим особливостям дітей згідно з Базовими компетентностями дошкільників. Для створення такого міні-музею рекомендується виділити окреме приміщення.

Деякими зразками міні-музеїв можуть бути:

- 1) "Петриківський дивосвіт",

- 2) "Ляльки-мотанки",
- 3) "Гудзик-чарівник",
- 4) "Народна іграшка",
- 5) "Міні-музей книги",
- 6) "Папероплетіння",
- 7) "Писанки".

Експонати, що представлені у міні-музеї, можуть бути використані під час проведення різноманітних заходів, таких як тематичні тижні, свята, розваги та ігри.

Таким чином, національно-патріотичне виховання дітей визнається однією з ключових місій дошкільних установ. Важливою умовою для цього є належний контакт з батьками та сім'єю, що є важливим елементом українських традицій і культури. Без глибокої, самовідданої і розумної любові до малюків неможливе повноцінне сімейне виховання.

2.3. Сучасні підходи до патріотичного виховання дошкільників в умовах війни

Нами було проаналізовано класичні підходи до патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Однак, у сучасних реаліях виросло нове покоління дітей, яке зростає в умовах війни, тому ми провели відповідний аналіз:

- 1) специфіку дітей дошкільного віку (покоління альфа)
- 2) сучасні підходи до патріотичного виховання (думки митців, психологів, педагогів)
- 3) особливості патріотизму дітей в умовах війни.

2.3.1. Специфіка дітей дошкільного віку (покоління альфа)

Сучасні дошкільнята, які є частиною альфа-покоління, мають низку унікальних характеристик, які відображають сучасний технологічний і

соціальний контекст, у якому вони ростуть. Їхня рання взаємодія з технологіями є однією з найпомітніших рис. Діти цього покоління використовують цифрові пристрої з дошкільного віку. Це впливає на їхні навички та поведінку, зокрема швидкість вивчення нових технологічних інструментів, а також здатність критично оцінювати цифровий контент.

Альфа-дошкільнята мають високий рівень цифрової грамотності. На здатність до навчання впливає те, наскільки швидко вони навчаються. Моторна координація та зорово-моторні навички є двома аспектами їхнього розвитку, на які впливає технологічний досвід.

Вплив цифрового світу на соціальні навички дошкільнят Alpha розвивається. Вони використовують соціальні мережі та інші комунікаційні платформи для взаємодії з однолітками, що може вплинути на їхні традиційні навички спілкування. Через онлайн-ігри та освітні платформи технології можна використовувати для розвитку співпраці та навичок.

Важливе значення має освітнє середовище, в якому ростуть сучасні дошкільнята. Вони мають доступ до інноваційних методологій та інтеграції науки, технологій, інженерії та математики в ранню освіту. Це сприяє розвитку творчого мислення, аналітичних здібностей і інтересу до науки і техніки з раннього віку.

На спосіб життя сучасного дошкільника впливають зміни соціокультурного контексту. Глобалізація та легкий доступ до інформації можуть вплинути на їхні цінності та уподобання. Сучасні дошкільнята ростуть із підвищеною увагою до здоров'я та рухової активності, що відбивається на їх повсякденному житті.

Сучасні альфа-дошкільнята відрізняються від своїх попередників технологічною грамотністю, новими соціальними навичками, інноваційними підходами до освіти та способом життя, сформованим глобальними змінами. Ці

відмінності підкреслюють важливість адаптації освітніх систем і методів навчання до потреб і потенціалу нового покоління.

2.3.2. Сучасні підходи до патріотичного виховання (думки митців, психологів, педагогів)

Відбулося кілька очних обговорень. Наприклад, 14 березня 2015 року під час VI міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти – 2015", організованої Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки України, відбувся круглий стіл на тему "Особливості викладання предмета «Захист Вітчизни» та військово-патріотичне виховання дітей та молоді в сучасних умовах".

Пропозиції та рекомендації учасників цього заходу можна знайти за посиланням [72].

Організатори ще одного всеукраїнського круглого столу "Музеї навчальних закладів як осередки патріотичного виховання" мали на меті визначити місце і роль потенціалу музеїв при навчальних закладах України у процесі патріотичного виховання учнів.

Темою наступного засідання Міжнародного освітянського "Партнер"-клубу, яке відбулося на базі Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка, було питання "Концепція розвитку національно-патріотичного виховання та природничої освіти в Україні".

Пропонуємо увазі стислий огляд думок і пропозицій, що обговорювалися:

Учасники дискусії не виявили зацікавленості у проекті "Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді". Вони однотайно визнали його застарілим як за мовою, так і за стилем подання матеріалу та за змістом. Вони вважають проект залишком радянської епохи, який лише може ускладнити процес національно-патріотичного виховання.

Олена Панич висловила думку, що головне в Концепції - це повага держави до громадян, і без цього всі інші заходи будуть невдалими. Вона попереджає, що без такої поваги може виникнути ситуація, схожа на ті, що були в СРСР за часів застою. За її словами, основою патріотичного виховання має бути не просто концепція чи програми, а реальна турбота держави про громадян та захист їх прав.

Володимир Бахрушин вважає, що ця "концепція" нічим не відрізняється від радянських рудиментів і не має жодного сенсу. Він порівнює її з рефератом на вільну тему, написаним за використанням заштампованих ідеологічних фраз.

Дмитро Дніпропетровський вважає, що наповнювати плани виховної роботи різноманітними патріотичними заходами можна і без міністерської програми, але важливо виховувати кожну секунду під час уроку.

Проблема, що виникає з пропозиції, полягає не стільки в "пострадянщині", скільки в тому, що вона складна, заплутана та більше схожа на пропаганду, ніж на розумний, обдуманий, аргументований документ. Особисто я, як походженням з колишнього СРСР, полюбив Україну за її простоту. За те, що моя дружина з Луганської області і говорить українською, за те, що в момент небезпеки нація стала на захист своїх кордонів. І тут точно не стоїть питання про "надбання національної та світової педагогіки й психології"... Ось головне з усіх коментарів: "Чому б просто не довірити інтелігентному й мудрому вчителю самому виховувати дитину своїм прикладом. Якщо моральні якості вчителя сумнівні, то ніякі концепції не допоможуть."

Галина Сазоненко, видатний педагог України, є головою Міжнародного освітянського клубу "Партнер".

1. Концепція здається дещо розгорнутою, в тексті є деяке повторення, які можна уникнути. Це зробить документ більш динамічним.

2. Потрібно чітко визначити цільову аудиторію. Слова "молодь, діти, учні" вже звучать.

3. Вважаю, що термін "національні меншини" трохи застарілий.

4. Терміни реалізації надто розтягнуті в часі. Увесь 2015 рік відводиться на підготовку нормативної бази; початок патріотичної гри можна було б перенести на 2016 рік; те саме стосується і соціології. Навіть створення веб-сайту (порталу) відкладається на потім. Наступає час діяти вже сьогодні, без зволікань

Була створена "Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді", яку обговорювали Олена Паніч, Володимир Бахрушин та інші трішки радянська і застаріла тому ми застосовуємо більш сучасні підходи, а саме зінтегрували патріотичне виховання з техніками позитивної розкультурної психотерапії.

Ще однією сучасною концепцією є теорія Носрата Пезешкіана, який покликаний виявляти та підсилювати внутрішні ресурси людини, такі як сили, навички, інтереси та цінності. Він підкреслює важливість зосередження на позитивних аспектах життя, сприяючи розвитку оптимізму, самовпевненості та життєрадісності. Метод Пезешкіана активно використовує техніки активного слухання, позитивного підсилення та стимулювання особистісного зростання. Він сприяє зміцненню психічного здоров'я та розвитку позитивних міжособистісних відносин.

Отже, позитивна психотерапія за методом Н.Пезешкіана є важливим інструментом для досягнення психологічного благополуччя та підвищення якості життя людини. Її застосування сприяє створенню позитивного психологічного клімату, де люди можуть розвивати свій потенціал та досягати особистісного зростання. Крім того у сучасному світі глобалізації та мультикультуралізму, діти-квіти України стикаються з різними культурами та

ідеями, що може послабити їхнє почуття національної ідентичності. Виникає потреба знайти баланс між вихованням патріотизму та розвитком толерантності.

Одним з можливих рішень є застосування крос-культурного підходу в позитивній психотерапії, який може інтегруватися в освітній процес і допомогти батькам створити сприятливу атмосферу для формування позитивного ставлення до своєї країни та національної ідентичності. [73, с 573].

Цей метод дає змогу кожній людині виразити свою прихильність до рідної країни. Коли ми бачимо плюси і обмеження свої, то беремо найкраще з інших культур.

2.3.3. Сучасні діти, наша гордість держави останні 2.5 роки перебувають в умовах війни

Під час війни психіка дітей дошкільного віку перебуває під певним впливом. Для нормального розвитку необхідні ключові фактори – безпека, стабільність і підтримка рідних. На жаль, через ситуацію в Україні дані фактори часто порушуються.

Як нам відомо з практики, що діти надзвичайно чутливі до стресу та будь-яких змін у їхньому житті, а також кожна дитина реагує на воєнні події по-різному.

Ми проаналізували, що діти від народження до 3 років, не розуміючи усієї ситуації, можуть часто плакати, втратити апетит або навіть сон, адже дитина відчуває тривожність своїх батьків, так як вони є одним цілим. Тому дітворі постійно потребують уваги і турботи батьків.

Діти віком від 3 до 6 років починають розуміти, що означає «небезпека». Вони часто бачать страхи, тому під час ігри можуть уявляти монстрів, також вони бояться голосних звуків. Через теперішні реалії життя спостерігаються порушення розвитку мови.

Дошкільнята, зважаючи на свою емоційну незрілість, відчувають невизначеність адже в їхньому оточенні відбуваються зміни (переїзди, розлука з друзями, вихователями).

Також діти дошкільного віку, спостерігаючи за подіями в Україні, стараються уникати будь – яких нагадувань пов'язаних з війною, знижується зацікавленість у заняттях, вони можуть відчувати провину за те що саме через їх почалися ці події, що тривають і до тепер.

Тому потрібно вчасно допомогти дитині під час війни.

По – перше, дуже важливо налагодити розпорядок дня, забезпечити тілесний контакт з тими людьми, яким дитя довіряє і не боїться тілесних контактів (обійми, тримати за руки). Також важливо говорити їй, що вона в безпеці, адже поруч з нею рідні люди, які її захищають.

По – друге, не менш важливо давати можливість висловлювати або демонструвати свої страхи (через творчість). Таким чином дитина перенесе негативні емоції в малюнки, ліплення тощо. Також це допомагає зняти їй напругу.

По – третє, не звертаючи на воєнний стан необхідно підтримувати в родині сімейні традиції (перегляд мультфільмів, приготування смаколиків, проводити спільні вечори за допомогою різноманітних настільних ігор тощо).

Тому ми не рекомендуємо говорити про смерть, війну і не розповідати всієї ситуації в країні заради психологічного стану. Педагогам і батькам варто звертати увагу на будь-які зміни в поведінці дошкільнят. Потрібно берегти дітей квітів України.

Висновки до розділу 2

Результати проведеного дослідження показали, що більшість дітей старшого дошкільного віку мали початковий рівень патріотичної вихованості. У

групі ЕГ це стосувалося 4,54% дітей, а в групі КГ – 28,14%. Також було виявлено, що 43,24% дітей з групи ЕГ та 40,97% дітей з групи КГ мали середній рівень патріотичної вихованості. За дослідженням, у 52,22% дітей з групи ЕГ та 30,89% дітей з групи КГ спостерігався високий рівень патріотичної вихованості.

Отже, ми втілили експериментальну методику і виявили, що в ЕГ підвищився рівень патріотичного виховання, ніж в КГ. Тому наша методика ефективна.

Важливий аспект у проведенні виховної роботи з національно-патріотичного виховання старших дошкільників полягає в партнерській взаємодії між вихователями та батьками. Цей процес передбачає взаємне узгодження та взаємну відповідальність, під час якого вони обмінюються інформацією та розробляють спільні стратегії для досягнення цілей національно-патріотичного виховання.

Отже, ми можемо сказати, що патріотичне виховання дітей покоління Альфа тісно взаємопов'язане з емоційним зв'язком, активною участю у суспільстві, а також використання цифрових технологій для формування особистості. Таким чином це зміцнить основи патріотизму в сучасному світі.

Інтеграція психотерапії в патріотичне виховання дошкільнят відіграє важливу роль у їхньому житті в зв'язку з подіями, які відбуваються в Україні. Це дозволить ефективніше сформувати у них любов до Батьківщини, до родини, усвідомити гордість за свій народ.

ВИСНОВКИ

Патріотичне виховання дошкільників також є місцем для формування моральних та етичних цінностей, таких як взаємоповага, чесність, турбота про ближнього та готовність до співпраці. Враховуючи сучасні виклики, зокрема військові конфлікти та соціальні зміни, важливо, щоб діти з дитинства усвідомлювали свою роль у суспільстві та розвивали почуття відповідальності перед своєю країною. Через ігри, пісні, розповіді про героїв та традиції можна передавати дітям позитивні моделі поведінки, що сприятиме лише їхньому розвитку як особистостей, а й зміцненню національного рівня.

Принципи патріотичного виховання дітей включають розвиток любові до рідної землі, гордості за її досягнення та культуру, формування національної ідентичності через знайомство з історією та традиціями України. Важливо прищеплювати почуття гордості за свою країну, шанувати рідну мову, звичаї та обряди, а також формувати повагу до культурного різноманіття світу. Одним із ключових аспектів є виховання у дітей взаємоповаги, толерантності та відповідальності за їх оточування, підтримка сімейних цінностей та активного навчання.

У ході дослідження було проведено теоретичне узагальнення та висунуто новий підхід до вирішення проблеми співпраці між батьками та вихователями для забезпечення національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Результати аналізу показали, що поставленої мети досягнуто, завдання виконано, а висновки мають належне обґрунтування. Ключові поняття, такі як "патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку" та "співпраця між батьками та вихователями", були розкриті за допомогою теоретичного аналізу вітчизняних та міжнародних джерел. Зокрема, "національно-патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку"

розглядається як комплексна особистісна властивість, що відображає почуття любові дитини до своєї країни та родини, її обізнаність з національною символікою, історією та культурою. Когнітивні, емоційно-ціннісні та поведінкові аспекти входять до складу цієї концепції.

Важливим аспектом у вихованні старших дошкільників є партнерська взаємодія, спрямована на національно-патріотичне виховання. Цей процес передбачає взаємодію вихователів та батьків, яка базується на спільній діяльності, обміні інформацією та плануванні спільних заходів для досягнення цілей патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

На підставі аналізу досліджень вчених вивчено ключові підходи до національно-патріотичного виховання старших дошкільнят у взаємодії з батьками. Ці підходи включають системну стратегію, яка сприяє вибору оптимальних способів співпраці між батьками та вихователями для ефективного національно-патріотичного виховання; особистісно зорієнтований підхід, що сприяє розвитку патріотизму у старших дошкільнят та використанню різноманітних форм роботи з сім'єю з урахуванням їхніх потреб; діяльнісний підхід, який акцентує увагу на різноманітних методах взаємодії між вихователями та батьками для засвоєння дітьми патріотичних знань та цінностей; герменевтичний підхід, який спрямований на розуміння значення виховання патріотизму у нових соціокультурних умовах та розробку ефективних методів спілкування з батьками та дітьми.

Для дітей старшого дошкільного віку були створені критерії, показники та рівні національно-патріотичної вихованості. Ці критерії включають уявлення про патріотизм, яке охоплює почуття любові до Батьківщини, національної символіки, знання та розуміння історичних подій та прав та обов'язків, а також бажання проявляти патріотизм. Рівень національно-патріотичної вихованості класифікувався як високий, середній та початковий. За результатами

експерименту виявлено, що більшість дітей має середній рівень патріотичної вихованості: 43,24% у групі ЕГ і 40,97% у групі КГ. Високий рівень спостерігався у 52,22% дітей у групі ЕГ і 30,89% у групі КГ.

Було розроблено та здійснено аналіз впливу організаційно-педагогічних умов на патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку на їх партнерську взаємодію. Результати показали покращення професійної підготовки вихователів у цьому напрямку та збільшення уваги до національно-патріотичного виховання як у дошкільних закладах, так і в сім'ях. Виявлено значні позитивні зміни як у кількісному, так і у якісному аспектах патріотичного виховання дітей. В експериментальній групі зменшилася кількість дітей з початковим рівнем патріотичної вихованості та зростає кількість дітей із високим рівнем цього показника. В контрольній групі такі зміни не спостерігалися.

Контрольні вимірювання патріотичної освіти серед старших дошкільників показали, що організаційні та педагогічні умови цього процесу були успішними у взаємодії з батьками і вихователями. Однак дослідження не охопило всі аспекти цієї проблеми. Аналіз національно-патріотичного виховання у дітей інших вікових груп у контексті взаємодії між дошкільною освітою та родиною, а також підвищення кваліфікації вихователів можуть стати об'єктом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Салабай О. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Вісник Інституту розвитку дитини (додаток): методичні та практичні матеріали. 2013. Вип. 4. С. 1–9.
2. Філософський енциклопедичний словник . НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Академ-видав», 2006. 456 с.
4. Гавриш Н. В., Крутій К. Л. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. Дошкільне виховання. № 8. С. 2–6.
5. Гончар Н. П. Форми взаємодії закладів дошкільної освіти із сім'єю з питань формування здоров'язберезувальної компетенції в дітей дошкільного віку. 2019. 13, 183–186
6. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ: монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг. ред. О. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.
7. Ващенко Г. Виховання любови до Батьківщини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12319/file.pdf> (дата звернення:02.01.2024)
8. Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності : монографія. Одеса : М.П. Черкасов, 2008. Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.

9. Богуш А. М., Грама Н. Г., Лучан Н. І. Розвиток особистості дитини дошкільного віку у різних видах діяльності. Одеса: Вид. Букаєв В. В., 2013. 236с.
10. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Вища шк., 2002. 407 с.
11. Бех І. Виховуємо патріотизм як почуття. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. № 6. С. 4–8.
12. Богуш А. Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб. Технології моральноетичного виховання дітей дошкільного віку із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб: Концепція, методика, технологія. К. : НПУ ім.. М. Драгоманова, 2018. С. 131–151
13. Богуш Алла. Вибрані науково-педагогічні статті / Упоряд. Л. В. Калуська / За заг. ред. А. М. Богуш. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 304 с.
14. Буряк В. Міфологічне й фольклорне мислення у контексті свідомісної еволюції етносу. Нове життя старих традицій. Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті: матеріали міжнар. наук. конф. в рамках міжнар. фестивалю українського фольклору «Берегиня» / за ред. проф. В. Давидюка. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2007. С. 9–18.
15. Богуш А. М. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім “Слово”, 2014. 200 с.
16. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Полтавський вісник, 1994 . 161с.
17. Дунаєвська Л.Ф. Українська народна казка. Київ, 1987. 127 с.

18. Соціально-моральне виховання дошкільника: навч.-метод. посіб. для студ. пед. спец. / Укл.: О. Л. Кононко, Н. П. Пихтіна, С. І. Матвієнко, А. М. Аніщук, Л. В. Бобро, О. В. Лісовець; за заг. ред. О. Л. Кононко. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 415 с.
19. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г.Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
20. Ковшар О. В. Роль партнерської взаємодії дошкільної та початкової ланок освіти в організації передшкільної освіти. Наукові записки Ніжинського державного ун-ту імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 4. С. 57–63.
21. Демидова А. С. Формуємо пізнавальну самостійність у старших дошкільників. Дошкільне виховання, 2006. № 10. 10 с.
22. Дитина у сучасному соціопросторі: навч. посіб. / Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір, К. В. Карасьова [та ін.]; за ред. Т. О. Піроженко. Кіровоград: ІмексЛТД, 2014. 272 с.
23. Гавриш Н. В., Крутий К. Л. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. Дошкільне виховання. № 8. С. 2–6.
24. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf (дата звернення: 24.02.2024)
25. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки : рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства : факс. вид. 1936 р. Київ : Обереги, 1994. 72 с.
26. Косенко Ю. М. Взаємодія вихователів і батьків у забезпеченні соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку. Психологопедагогічні проблеми сільської школи. 2013. Вип. 46. С. 199–204.

27. Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2009. 120 с.
28. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
29. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Вища шк., 2002. 407 с.
30. Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2009. 120 с.
31. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (від 29.07.2019 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення: 24.02.2024)
32. Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді / Теорія та методика управління освітою, №10. – 2013. – с. 4 // Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/r.xml?sk=a479c454efae991da5fe18aaded5f8ec&url=http%3A%2F%2Ftme.umo.edu.ua%2Fdocs%2F10%2F6.pdf> (дата звернення: 24.02.2024)
33. Вишневський О. Орієнтири національного виховання //Рідна школа. – 1994. – № 6. – С. 42–46.
34. Петронговський Р.Р. Формування патріотизму старшокласників у поза навчальній виховній діяльності: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01 – Житомир, 2002. – 180 с.
35. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис: В 2 т.– К.: Оберіг, 1991. – Т.2. – 435 с.

36. Сухомлинський В.О. Педагогіка серця / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. — К. : Рад. шк., 1977. — Т. 5. Статті. — С. 316–321.
37. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. - 2-е вид. - К.: Гранма, 1999. – 348 с.
38. Коменський Я.А. Велика дидактика // Вибрані педагогічні твори. 1955. – С. 161–376.
39. Мошнина О. Патріотичне виховання дошкільнят: проект «Салют Перемоги» [Текст] / О. Мошнина // Дошкільне виховання. - 2011. - № 4. – С. 80 - 82.
40. Глущенко А.Г. Вікові особливості школярів і завдання патріотичного виховання. Початкова школа. 1996. №5. С. 8 –14.
41. Волков. Л. Основи спортивної підготовки дітей і підлітків: навч. пос. К.: Вища школа, 1993. С.152.
42. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. К.: Либідь, 2003. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 280 с.
43. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / за ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
44. Дриганець О., Огніста К. та ін. Особливості підготовленості та методики проведення занять з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Наукові записки ТДПУ: Педагогіка. 1999. №4. С. 60-64.
45. Гусев В.Г. Особливості патріотичного виховання учнів 10-річного віку. Проблеми навчання і виховання. 2004. №1. С. 13-15.
46. Національна програма патріотичного виховання громадян, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства: [Затв. Постановою Кабінету Міністрів України, 15 верес. 1999 р.: (Витяг)] // Директор шк. 2003. № 29–32. С. 16–18.

47. Дубасенюк О.А. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності педагога. Житомирський державний педінститут, 1994. 187с.
48. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. К.: Оберіг, 1993. 589с.
49. Бех І., Чорна К. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Методист (Шкільний світ). 2014. № 11. С. 11-25.
50. Богданець-Білокаленко Н.І. У барвистому віночку. Хрестоматія. Навч. посібник для роботи з дітьми у ДНЗ / Упор. Н. І. Богданець-Білокаленко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 728 с.
51. Вороніна Т. Фольклор для наймолодших. Київ: Вид. дім «Шкільний світ», 2005.
52. Гавриш Н. Виховання національної самосвідомості дошкільнят засобами українознавства. Київ. 2010.
53. Державні та національні символи України: Матеріали для проведення занять із старшими дошкільнятами / упоряд. О. В. Гноїнська. Харків: Веста, 2011. 80 с.
54. Дроб'язко О. В. Дошкільнятам про державні символи України: інтегровані заняття. Вид. 2- ге, без змін. Тернопіль: Мандрівець, 2018.
55. Єпіхіна М. А., Курило Н. О. Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Випуск 1 (40). С. 96- 100
56. Каплуновська О. М. Патріотичне та інтернаціональне виховання: особливості організації з дітьми дошкільного віку. Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. 2011. URL: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip5.html. (дата звернення: 24.02.2024)

57. Карнаухова А. Українська казка як засіб виховного впливу на особистість. / Вісник Інституту розвитку дитини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15380-ukra%D1%97nska-kazka-yakzasib-vihovnogo-vplivu-na-osobistist.html> (дата звернення: 24.02.2024)
58. Копилова О. П., Ткаченко В. М. Використання символів у роботі з дошкільниками. Харків: Видавництво Ранок, 2010. 112 с.
59. Кривоніс М. Л., Дроботій О. Л. Патріотичне виховання в ДНЗ. Харків: Вид-во Ранок. 2016. 192 с.
60. Лижник О. М. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку. Хмельницький заклад дошкільної освіти № 15 «Червона шапочка», 2022. 132 с.
61. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посіб. для дошк. закл. Львів: Оріяна – Нова, 2008. 208 с.
62. Луценко І. О. Моя країна – Україна. Українське народознавство для дошкільнят. Київ: Аконіт, 2008. 64 с.
63. Майор Н. С., Чаварга О. Ю. Дивосвіт народних символів та оберегів. Посібник для вихователів, музкерівників. Ужгород, 2002. 116 с.
64. Марчун О. В. Матеріали до вивчення дитячого фольклору: навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2010. Ч. 1. 201 с.
65. Матвієнко С.І. Специфіка патріотичного виховання у дошкільному дитинстві. Соціально-моральний розвиток і виховання дитини дошкільного віку / За заг. ред. О. Л. Кононко. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 287с.
66. Матвієнко С.І. Методичні основи патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Соціально-моральне виховання дошкільника: навч.-метод. посіб. для студ. пед. спец. / Укл.: О. Л. Кононко, Н. П. Пихтіна, С. І.

Матвієнко, А. М. Аніщук, Л. В. Бобро, О. В. Лісовець; за заг. ред. О. Л. Кононко. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 415 с.

67. Ніколаєнко В. М. Народознавство в дошкільному закладі: 2-6 років. Харків: Основа, 2010. 207 с.

68. Носачова Т., Волошина М. Патріотизм плакається в родині. Дошкільне виховання. 2016. № 6. С. 10-12.

69. Сухомлинська О. В. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Дошкільне виховання. 2003. № 2. С. 3-8.

70. Український дитячий фольклор. Фольклор народів світу. Хрестоматія. Ч. І. Кіровоград: КДПУ імені Володимира Винниченка, 2015. 170с.

71. Фоменко Е. В. Формування національної свідомості дітей. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 121 с.

72. Чуприненко М. Є. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку в сім'ї [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiGi4_Y5qj8AhWOp4sKHSzgCSsQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fs3c10cb4d5041b0a0.jimcontent.com%2Fdownload%2Fversion%2F1515567251%2Fmodule%2F6950686251%2Fname%2F%25D0%25A1%25D1%2582%25D0%25B0%25D1%2582%25D1%2582%25D1%258F.pdf&usg=AOvVaw1n_g0sVzwnFEjtFKwG-aLC (дата звернення: 24.02.2024)

73. Коновальчук М. В., Денисенко Д. С. (2024). Патріотичне виховання дошкільників сім'ї в контексті Позитум-підходу. Видавнича група "Наукові перспективи ". Журнал "Наука і техніка сьогодні". Серія "Педагогіка", 11(39), 570–582.

ДОДАТКИ

Додаток А

Критерії, показники та рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку

		1. Критерій «уявлення про патріотизм»			
Когнітивний компонент	1) знання й уявлення про національну символіку, державні свята	Повнота знань щодо національної символіки, державних свят	Недостатня повнота знань щодо національної символіки, державних свят	Обмеженість знань щодо національної символіки, державних свят	
	2) знання й уявлення про народні й сімейні традиції, історичні події, видатних людей країни	Може назвати видатних людей Батьківщини (письменників, художників, композиторів, спортсменів та ін.), певні історичні події, доступні дітям старшого дошкільного віку	Може назвати кілька видатних людей Батьківщини, плутається в історичних подіях	Не може згадати прізвищ видатних людей Батьківщини, плутається в певних історичних подіях	
	3) знання й уявлення про свої права та обов'язки	Глибокі знання й уявлення про свої права та обов'язки, доступні дітям старшого дошкільного віку	Глибокі, але не в повній мірі знання й уявлення про свої права та обов'язки, доступні дітям старшого дошкільного віку	Не сформовано глибокі знання й уявлення про свої права та обов'язки, доступні дітям старшого дошкільного віку	
		2. Критерій «бажання проявляти патріотизм»			
Емоційно-ціннісний компонент	1) ціннісне ставлення до родини, поцінування історії своєї сім'ї	Цінує історію своєї сім'ї	Загалом дитина виявляє позитивне ставлення до історії своєї сім'ї	Індиферентно відноситься до історії своєї сім'ї	
	2) гордість за досягнення країни	Пишається досягненнями	Непевнений у досягненнях країни	Не пишається досягненнями країни	
	3) позитивне ставлення до традицій свого народу, державної мови	Позитивно ставиться до традицій свого народу, державної мови	Не зовсім сформоване шанобливе ставлення до традицій свого народу, державної мови	Байдуже ставиться до традицій свого народу, державної мови	

3. Критерій «прояв патріотизму у поведінці»				
Поведінковий компонент	1) участь у народних і сімейних традиціях	Активно приймає участь у народних і сімейних традиціях	Не охоче приймає участь у народних і сімейних традиціях	Не виявляє зацікавлення у народних і сімейних традиціях
	2) участь у колективних патріотичних заходах	Охоче приймає участь у колективних патріотичних заходах, втілює патріотичні почуття через відтворення культурних надбань народу України (читання віршів, малювання символів, спів патріотичних пісень)	Не охоче, але достатньо активно приймає участь у колективних патріотичних заходах, втілює патріотичні почуття через відтворення культурних надбань народу України (читання віршів, малювання символів, спів патріотичних пісень)	Не має бажання приймати участь у колективних патріотичних заходах, втілювати патріотичні почуття через відтворення культурних надбань народу України (читання віршів, малювання символів, спів патріотичних пісень)
	3) дотримання суспільно корисних правил у різних видах діяльності	Дотримується суспільно корисних правил у різних видах діяльності	Інколи дотримується суспільно корисних правил у різних видах діяльності	Не розуміє важливості дотримання суспільно корисних правил у різних видах діяльності

Додаток Б

Компоненти, критерії, показники патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку та діагностичні завдання для виявлення рівнів патріотичної вихованості

КомпONENTИ	Критерії	Показники	Діагностичні завдання
Когнітивний	«уявлення про патріотизм»	1) знання й уявлення про національну символіку, державні свята	Дидактична гра «Державні та народні символи»
		2) знання й уявлення про народні й сімейні традиції, історичні події, видатних людей країни	Бесіда «Гордість країни», «Було/не було»
		3) знання й уявлення про свої права та обов'язки	Гра-вправа з ситуаціями з певним морально-правовим змістом
Емоційно-ціннісний	«бажання проявляти патріотизм»	1) ціннісне ставлення до родини, поцінування історії своєї сім'ї	Бесіда «Моя родина»
		2) гордість за досягнення країни	Бліц-опитування «Досягнення»
		3) позитивне ставлення до традицій свого народу, державної мови	Бесіда «Українські традиції»
Поведінковий	«спряв патріотизму у поведінці»	1) участь у народних і сімейних традиціях	Бесіда «Народні свята»
		2) участь у колективних патріотичних заходах	Бесіда «Надбання України»
		3) дотримання суспільно корисних правил у різних видах діяльності	Проблемні ситуації

Додаток В**Методичні рекомендації щодо оформлення національних куточків у групах ЗДО**

Національний куточок у групі має бути розташований у світлому, зручному для огляду місці, бути візуально відокремленим від ігрових центрів. Експозиція національного куточка в групі не повинна бути перенавантаженою та застиглою, вона має змінюватися, поповнюватися.

Важливим критерієм національного куточка є його естетичне оформлення. Крім предметів, виробів національного мистецтва, що подані в пам'ятках нижче, в експозицію можна включати вироби, які виготовляли та використовували в народі відповідно до обрядових циклів (осіннього, зимового, весняного, літнього).

Наприклад:

- осінній цикл: свято врожаю – кошик із фруктами, овочами;
- зимовий цикл: Різдвяні свята – “зірка” з дерев'яної обичайки (обід сита, решета, бубна тощо) і тоненьких дощечок – семи шалівок, декорована кольоровим папером, стрічками; на стіл кладуть сіно, зерно, сніп-дідух (пропоновані рекомендації визначені у матеріалах А. Богуш).
- весняний цикл “Свято першого жайворонка” – фігурки випечених із солоного тіста жайворонків та голубів; “Вербна неділя” – вербові гілочки, прикрашені квітами, стрічками тощо.

У національному куточку можна ставити букет з квітами (мак, чорнобривці, ромашки, барвінок, півонія, жоржина, ковила тощо). Зміни в експозиції національного куточка можуть бути пов'язані із пізнавальною темою тижня з народознавства.

Наприклад: Тема “Українська хата” – макет української хати; “Птахи-символи” – лелека-іграшка; “Криниця – оберіг українського народу” – макет криниці.

“Український віночок”, “Український одяг” – зразки віночків зі стрічками. Важливо зазначити, що віночки дівчата зберігали у скрині, не носили їх щодня, а вдягали на свята, тому бажано, щоб і в куточку його викладали або вивішували лише у святкові дні, а також протягом тематичного тижня ознайомлення дітей з національним одягом. Також предмети експозиції можуть змінюватися залежно від тематики занять з образотворчого мистецтва. У старшій групі доцільно виділяти регіональні особливості народного одягу, мистецтва, знайомити з народними умільцями свого регіону. Педагогам треба чітко розуміти, які посібники, матеріали зберігаються у шафах вихователя, який дидактичний матеріал необхідний для проведення занять, бесід тощо, а які вироби та посібники є експонатами національного куточка. Важливо зазначити, що коли відбуваються зміни в експозиції національного куточка, то на це обов’язково треба звертати увагу дітей. Вихователеві необхідно обговорити ці зміни з дітьми, пояснити, з чим вони пов’язані, детальніше розглянути нові предмети тощо. Такі спостереження та бесіди щодо змін в експозиції обов’язково плануються вихователем заздалегідь і фіксуються у перспективному та прописуються в календарному планах.

Пам’ятка Національний куточок у молодшій групі

1. Ляльки – дівчинка і хлопчик – у національному вбранні. 2. Вироби народних промислів України:

- посуд: миска, полумисок, горщик, макітра, глечик, куманець, барильце, горнятко (посуд можна ставити на рушник-стирок, на святковий рушник у дні свят);

- іграшки;

- музичні дитячі народні інструменти – яворівські сопілка, дзига, свищики (різної форми);

- писанки (виставляють напередодні Великодніх свят).

3. Альбом “Українські казки”, у якому розміщуються ілюстрації до народних казок (ілюстрації з казок поповнюються поступово).

4. Макет подвір’я з українською хатою, спорудами для свійських тварин та фігурки тварин. Виставляється по 1-2 предмети кожного виду виробу, протягом року змінюються на інші або змінюються на такі самі вироби, але з іншим розписом тощо.

5. Дидактичні ігри, наприклад, “Збери з частин ціле” (іграшки).

Пам’ятка Національний куточок у середній групі

1. Ляльки – дівчинка і хлопчик – у національному вбранні.

2. Вироби народних промыслів України:

- посуд: миска, полумисок, горщик, макітра, глечик, куманець, барильце, горнятко (посуд можна ставити на рушник-стирок, на святковий рушник у дні свят);

- іграшки;

- музичні дитячі народні інструменти – яворівські сопілка, дзига, свищики;

- писанки (виставляють напередодні Великодніх свят).

Виставляється по 1-2 предмети кожного виду виробу, протягом року змінюються на інші або змінюються на такі самі вироби, але з іншим розписом тощо.

3. Альбом «Українські казки», у якому розміщуються ілюстрації до народних казок (ілюстрації з казок поповнюються поступово).

4. Дидактичні ігри (орієнтовний перелік): «Знайди за назвою український посуд», «Збери з частин ціле» (розбилася таця, свищик-іграшка тощо), «Що

зайве?» (народні та сучасні народні інструменти; народний та сучасний одяг) тощо.

5. Дидактичний фотоальбом «Наше місто».

Пам'ятка Національний куточок у старшій групі

1. Мапа України або її макет.

2. Ляльки – дівчинка і хлопчик – у національному вбранні.

3. Вироби народних промислів України:

- посуд: миска, полумисок, горщик, макітра, глечик, куманець, барильце, горнятко, таріль, таця (посуд можна ставити на рушник-стирок, на святковий рушник у дні свят);

- іграшки;

- музичні дитячі народні інструменти – яворівські сопілка, скрипка, дзига, свищик;

- писанки (виставляють напередодні Великодніх свят).

Виставляється по 2-3 предмети кожного виду виробу, протягом року змінюються на інші або змінюються на такі самі вироби, але з іншим розписом тощо.

4. Дидактичний фотоальбом «Україна – наша держава», «Київ – столиця України», «Рідне місто».

5. Альбом «Українські казки», у якому розміщуються ілюстрації до народних казок, персонажі народних казок (ілюстрації з казок поповнюються поступово).

6. Дидактичні ігри (орієнтовний перелік): «Знайди за назвою український посуд», «Збери із частин ціле» (розбилася таця, свищик-іграшка тощо), «Що зайве?» (народні та сучасні народні інструменти; вироби народних промислів), «Дорогами країни» (робота з мапою України) тощо.

У вихователів обов'язково повинні зберігатися у шафі тематичні папки або альбоми:

- «Державні символи України» (на звороті кожного символу надруковані орієнтовні бесіди з дітьми про цей символ);
- «Національні символи України» (хліб, рушник, віночок, калина тощо);
- «Визначні дати України» (ілюстрації, які відображають святкові події, можна виставляти у куточку напередодні святкування цих дат);
- «Митці України»;
- портрети Тараса Шевченка, Лесі Українки та інших (вивішуються у національному куточку в дні народження та вшанування пам'яті видатних діячів, прикрашаються рушником-покутником).

**Орієнтовна пам'ятка тематичного контролю з патріотичного
виховання дітей дошкільного віку**

1. Створення розвивального життєвого простору дитини у групі:
 - 1.1. національний куточок;
 - 1.2. художньо-естетичний центр (літературний, музичний, образотворчий, театральний куточки);
 - 1.3. мовленнєве середовище.
2. Знання педагогами нормативно-правових документів, що регламентують діяльність дошкільного навчального закладу з громадянського виховання. Джерельну базу треба регулярно поповнювати та оновлювати.
3. Змістовність перспективного, календарного планування, системність та послідовність виконання завдань програми з громадянського виховання, відповідність віковим особливостям дітей.
4. Знання педагогами завдань щодо ознайомлення дітей з витоками народознавства. Ефективність методів та прийомів у роботі з дітьми. Доцільність обраних педагогами форм організації роботи з громадянського виховання.
5. Оцінка розвитку основ національної свідомості дітей.
6. Оснащення методичного кабінету.
7. Рівень участі педагогів у методичній роботі закладу, міста з питань громадянського виховання дітей; підвищення професійної компетентності педагогів шляхом курсової перепідготовки, вивчення, узагальнення та впровадження досвіду, участі у проблемних і творчих групах, семінарах, консультаціях тощо.

8. Використання різноманітних форм педагогічного просвітництва. Оцінка батьками результативності роботи вихователів з громадянського виховання.

Аналізуючи подані питання (особливо 5-8), потрібно спочатку переглянути зміст методичного керівництва щодо роботи дошкільного навчального закладу з патріотичного виховання, тобто визначити, чи все виконується з боку керівництва закладом. А потім, узагальнюючи матеріали, відзначити, як управлінська діяльність впливає на стан роботи закладу з цього питання.

Питання аналізу календарного плану освітньої роботи в групах

1. Відображення роботи з ознайомлення дітей з українською національною культурою, традиціями, обрядами протягом місяця.

2. Види та кількість занять з різних розділів програми, на яких здійснюється завдання щодо залучення дітей до національної культури, побуту, традицій тощо (на місяць, квартал, півріччя, рік). Зміст, характер їх запису. Висвітлення словникової роботи.

3. Запис занять з народознавства (якщо у дошкільному закладі вони відокремлені), їх кількість, тематична доцільність, повнота запису, відповідність завданням програми, методиці проведення занять з ознайомлення з навколишнім; їх форма проведення, вид, визначеність та повнота поставлених завдань, доцільність виховних завдань.

4. Планування роботи з розділу «Художня література». Кількість та види діяльності, на яких знайомлять дітей із творами українського народного фольклору, письменниками-класиками, творами сучасних українських прозаїків і поетів. Характер запису, словникова робота.

5. Планування освітнього процесу з дітьми поза заняттями за напрямками:

- ознайомлення дітей з українською національною культурою, побутом, традиціями;

- художньо-мовленнєва діяльність;
- образотворча діяльність;
- музична діяльність.

6. Відповідність заходів темі заняття, сезону, календарним датам, регулярність проведення; їх місце у конкретному режимному моменті.

7. Методи, прийоми формування основ національної свідомості дітей.

8. Групові та колективні форми роботи з формування основ національної свідомості дітей (рухливі ігри, хороводи, читання творів, показ діафільмів, відвідування театрів, екскурсії в музеї тощо), їх доцільність, ефективність, відповідність темі заняття, вікові дітей.

9. Відбиття у плані національних свят, народних хороводних, рухливих українських ігор, їх кількість, відповідність віку. Повнота запису (мета, матеріал).

10. Прийоми індивідуальної роботи з дітьми, її повторюваність. Кількість дітей, охоплених цією роботою.

11. Мова запису (грамотність).

Сценарій проведення форми методичної роботи
Студентки- практикантки II курсу магістратури 22-М групи
факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв
спеціальності « Дошкільна освіта»

Денисенко Діани Сергіївни

У ЗДО « Джерельце» селища Варви

Методичний семінар

"Крила Патріотизму: Виховуємо через Емоції та Творчість"

Мета семінару: ознайомити вихователів із сучасними підходами до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, використовуючи інтерактивні методи, ігри та творчі завдання.

Обладнання: кольорові стікери, патріотичний куб, велика дошка або плакат, картки з малюнками, матеріали для пазлів, коробка- сюрприз, шаблони для аплікації, палички з емоційними монстриками, сертифікати учасникам, методичний посібник, фотоапарат, маркери і формастери, ручки, столи та стільці, тощо.

Епіграф:

У серцях малят — палкий вогонь,

Патріотизм, мов пісня, лунає.

Крила емоцій — шлях до мрій,

Творимо разом, у майбутнє злітаємо!

— Нехай наші ідеї та творчість стануть основою для виховання справжніх патріотів України!

Хід семінару

1. Вступна частина

Привітання учасників

Ведуча (з усмішкою):

- Доброго дня, шановні колеги! Я щиро рада вас вітати на нашому методичному семінарі "Крила Патріотизму". Сьогодні ми не просто зберемося разом, а вирушимо у захоплюючу подорож у світ патріотичного виховання.

Ведуча (З натхненням):

- Цей семінар — це не лише теорія, це — емоції, це — творчість, це — спільна праця над майбутнім наших дітей!

Ведуча:

- Емоції — це наші крила, які підносять нас до висот творчості та натхнення. Сьогодні ми розкриємо, як саме через емоції та креативні підходи можна виховати справжніх патріотів.

Інтеграція учасників

Ведуча:

- Чи готові ви відкрити для себе нові горизонти? (Оглядає зал)

- Також ми будемо кидати куб емоцій, обговорювати роль вихователя як архітектора патріотичних цінностей і брати участь в інтерактивних іграх, які запалять в нас патріотичний дух!

1.1 "Куб емоцій"

Опис гри

Ведуча:

- Запрошую вас до гри — "Куб емоцій". У мене в руках є ось такий патріотичний куб на якому зображені різноманітні картинки. Будь ласка, роздивіться їх, а потім я буду передавати куб, і кожен з вас по черзі кидає його.

- Коли куб зупиниться на якійсь емоції, поділіться своїми думками або спогадами, які пов'язані з нашою країною. Наприклад, якщо вам випала "гордість", розкажіть, чим ви пишаєтеся в Україні. (Спостерігаю за учасниками, підтримую їхні висловлювання)

- Нумо відкриємо свої серця і поділимося цими важливими моментами!

1.2 Обговорення ролі вихователя

Ведуча:

- Тепер я запрошую вас до активної роботи! (Роздаю кольорові стікери) У кожного з вас є різнобарвні стікери. Запишіть на них свої думки стосовно ролі вихователя у формуванні патріотичних цінностей.

Дискусія

- Можливо, ви вважаєте, що вихователь повинен бути прикладом для дітей, демонструючи любов до України через свої вчинки? Або, можливо, ви вбачаєте у вихователів творця патріотичних традицій?

- Потім ми разом будемо прикріплювати свої стікери на нашу велику дошку. (Спостерігаю за процесом)

- Ми зможемо обговорити всі ваші ідеї та побачити, наскільки багатогранною є наша роль!

2. Теоретичний блок

Міні-бесіда

2.1 Значення патріотичного виховання для всебічного розвитку дитини

Ведуча:

- Зараз ми перейдемо до короткої бесіди. Патріотизм — це не лише знання історичних дат, а й глибоке почуття гордості та любові до рідної землі.

- Я пропоную вам в рамках нашої діяльності, присвяченої "символу миру", написати одне слово чи словосполучення, яке, на вашу думку, відображає значення патріотизму для розвитку дитини. (Вказую на малюнки, приклеєні на дошці)

- Ми разом впишемо ці слова біля картинок, створюючи справжнє море наших ідей.

2.2 Вплив сім'ї та дитячого садка на формування патріотичної свідомості

Формат: Дебати

Ведуча:

- Тепер на нас чекає активна дискусія. Я пропоную вам розділитися на дві команди. Одна команда буде стверджувати, що сім'я має більший вплив на патріотичне виховання, а інша — що дитячий садок є ключовим фактором.

Аргументи

- У вас буде 2-4 хвилини, щоб підготувати аргументи. Після дебатів ми проведемо загальне обговорення, де зможемо підсумувати наші думки та виявити, як тісно пов'язані ці дві сфери.

3. Інтерактивна частина: майстер-клас "Гра як засіб патріотичного виховання"

3.1 Гра "Україна в маленьких деталях"

Ведуча:

- Зараз ми поринемо у світ інтерактивних ігор! Я пропоную вам взяти участь у кількох з них.

Опис:

- На столі лежить зразок картинки, що зображує різні аспекти України, а також частинки цього зображення. Учасники гри мають скласти пазл за зразком, працюючи в групах. Під час складання пазла педагоги обговорюють, які деталі вони бачать, та їхнє значення для розуміння культури і географії України. Після завершення кожна група презентує свої результати, ділячись цікавими фактами про зображені елементи. Це не лише тренування командної роботи, а й можливість обговорити значення кожного символу. Після складання пазлів ми зберемося і поговоримо, чому ці символи важливі для нашої національної ідентичності. (Звертаюсь до учасників)

- Ваша думка важлива!

3.2 Гра "Коробка-сюрприз"

Ведуча:

- Тепер нас чекає захоплююча гра "Коробка-сюрприз"! У нас є коробка, в якій лежать предмети, що символізують патріотизм.

- Ваше завдання: з закритими очима вгадати, які це предмети. Після кожного вгадування вам потрібно розповісти, як вони пов'язані з українською культурою. Ця гра допоможе вам усвідомити, як багато патріотичних елементів нас оточує! Готові до виклику?

4. Креативна частина: "Мапа нашої надії"

Творча майстерня

Ведуча:

- Тепер ми переходимо до творчої майстерні, де створимо аплікацію "Мапа нашої надії". Запрошую вас підійти до столу, де на нас чекають різноманітні шаблони. Ви зможете приклеїти їх на нашу велику намальовану мапу, створюючи разом унікальний арт-проект!

Завершальна частина: "Рефлексія з монстриками"

Рефлексія через гру

Ведуча:

- У кінці нашого семінару ми проведемо рефлексію за допомогою емоційних монстриків. Кожен із вас обере карточку, яка відображає ваш настрій після семінару.

Обговорення вражень

- Які ваші враження від нашого заходу? Будь ласка, покажіть карточку, що символізує ваш настрій. Це буде цікаво, і ми зможемо усвідомити, які емоції ми отримали від сьогоднішньої зустрічі!

Підсумок і вручення патріотичних смайликів

Ведуча:

- Виховання патріотизму – це не лише заучування історичних дат, а й розвиток творчого потенціалу кожної дитини.

Завершальне слово організатора

Ведуча:

- Через гру та творчість ми можемо закласти в їхні серця любов до України, повагу до її історії та культури. Нехай наші діти стануть творцями нового майбутнього, де пануватимуть мир, злагода і процвітання.

Вручення патріотичних сертифікатів

Ведуча:

- Мені приємно вручити вам сертифікати участі в нашому семінарі. Ці сертифікати — це не лише папірець, а свідчення вашої активності та готовності виховувати патріотичний дух у дітях.

Презентація методичного посібнику. Фотосесія

Ведуча:

- На завершення нашого семінару я хочу представити вам свій методичний посібник, який я розробила. Він містить різноманітні ідеї, ігри та творчі завдання для патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Сподіваюся, що ці матеріали стануть для вас корисними в повсякденній роботі.

- Також прошу Вас зробити спільні фото з нашою творчою роботою. Це стане чудовою пам'яттю про наш семінар і вашу активну участь у вихованні патріотизму. Нехай наші посмішки стануть символом нашої роботи!

Ведуча (З вдячністю) :

- Дякую вам за участь у нашому семінарі!

Список використаних джерел

1. Лаврова, Т. А. Емоційне виховання в дошкільній освіті. Львів: Видавництво "Світ", 2023.
2. Савченко, Л. В. Інноваційні методи патріотичного виховання дітей. Одеса: Видавництво "Астропринт", 2022.
3. Степаненко, О. Г. Творчість як засіб патріотичного виховання. Київ: Видавництво "Педагогічна преса", 2023.
4. Герасименко, О. М. Виховання патріотизму у дітей: теорія і практика. Київ: Видавництво "Торсінг", 2021.
5. Тимошенко, Л. П. Патріотичне виховання в сучасному дитячому садку. Харків: Видавництво "Основа", 2023.